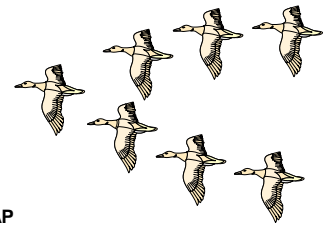

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERKGROEP VAN HET HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP

NUMMER 26, MAART 2012

INHOUDSOPGAVE

Artikelen

Redactioneel ó <i>Han en Martin Benard</i>	3
Acht Hoeksche Waarders op walvisvaart in Canada ó <i>Gerard Ouweneel</i>	3
Trektellen 2011 ó <i>Menno Korbijn</i>	8
BMP 'Groote Gat e.o.' 2007 t/m 2011 ó <i>Rob ter Horst en Lodewijk Ouwens</i>	10
Snorvliegersøboven het Oude Land van Strijen í en de nasleep ó <i>Gerard Ouweneel</i>	21
Trek van Purperreiger en Blauwe reiger over het Groot Koninkrijk 2011 ó <i>Arie van der Linden en Sander Elzerman</i>	22
Gezamenlijk jagende Haviken? ó <i>Gerard Ouweneel</i>	24
Een Witkopstaartmees in Maasdam ó <i>Gerard Ouweneel</i>	24
Verslag roofvogeltelling januari 2012 ó <i>Janus Verkerk</i>	25
Bijzondere vogelsoorten in de Hoeksche Waard 2011 ó <i>Menno Korbijn</i>	26
Pilot 'Akkervogels in de Hoeksche Waard' gaat van start ó <i>Sander Elzerman</i>	29
(Zeevogel)trektelpunt op de Tweede Maasvlakte ó <i>Gerard Ouweneel</i>	30
Met Delta Safari vanuit Stellendam de zee op ó <i>Gerard Ouweneel</i>	30
Hoekschewaardse broedvogels in 2011 ó <i>Frank van Gessele</i>	31
De broedvogels van de Buitenzomerlanden 2011 ó <i>Sjoerd Reinstra</i>	34
Notulen VWG-najaarsvergadering 27 oktober 2012 ó <i>Janus Verkerk</i>	39

Bijlagen

Totalen trektellen 2011	bijlage A
Groote Gat jaartotalen broedvogels 1982 - 2011	bijlage B
Purperreigertrek Groot Koninkrijk 2011	bijlage C
Roofvogeltelling januari 2012	bijlage D
Hoekschewaardse broedvogels 2011	bijlage E
Adreslijst leden Vogelwerkgroep	bijlage F

Foto voorkant:

Havik op de Esscheplaat ó *Martin Mollet*

Redactioneel

Han en Martin Benard

Opnieuw hebben we een aantrekkelijke variatie aan artikelen ontvangen voor dit nummer. Alle schrijvers hartelijk dank! Ook hebben we een paar goede fotografen in ons midden van wie we regelmatig mooie platen krijgen ter publicatie, ook zij worden zeer bedankt!

Graag doen we een oproep voor foto's. Als er iemand is waarvan wij niet weten dat hij/zij ook amateurfotograaf is, dan horen wij dat graag. Het is voor iedere fotograaf leuk als het werk kan worden gebruikt in een publicatie.

Tenslotte een vriendelijk verzoek kopij niet zelf op te maken. Aanpassing naar de lay-out van In Vogelvlucht is voor ons dan heel tijdrovend of zelfs onmogelijk zonder de vorm geweld aan te doen. Veel leesplezier!

Acht Hoeksche Waarders op walvisvaart in Canada

Gerard Ouweneel

Aan het lijstje met vogelsoorten die ik nog eens hoop te zien, hangt een bijlage met een rijtje zoogdiernamen. Ik poog te wennen aan het idee dat inmiddels vaststaat dat op beide lijstjes namen oningevuld zullen blijven. Bij de zoogdieren stonden van meet af aan walvissen bij de topdrie. Toen mijn oude vriend David Sergeant in 1990 weer te gast was in Maasdam, vertelde hij dat in de wateren rond Nova Scotia in Canada eind-augustus walvissoorten als Bulrug, Gewone Vinvis, Noordkaper en Beluga niet zijn te missen. Als specialist op het gebied van cetaceën werkte David een groot deel van zijn leven als bioloog in de wateren van Atlantisch Canada. Hij bood aan ter plekke te gidsen. En passant noemde hij ook namen van fijne vogels waaronder de Grote Pijlstormvogel, een soort die op zijn winterodyssee door de noordelijke Atlantische Oceaan, veelvuldig de Bay of Fundy aandoet. De geest was uit de fles, ook bij zoonlief Hajo die na Davids meeslepende verhalen bepaalde dat een walvisuitstapje zonder hem uitgesloten zou zijn. Omdat Nova Scotia mij ook wel van pas kwam, betoogde ik tegenover Els dat veertien dagen Canada sowieso goed waren voor de opvoeding van haar zoon. Voor Hajo stelde ik als voorwaarde dat hij eerst een begeerd schooldiploma in de wacht moest zien te slepen. Dat gebeurde. Op 12 augustus zaten we in een KLM Boeing 747 naar Halifax, een naam die iets losmaakt bij lieden die zijn geboren voor WOII. Ons gezelschapje vreedzame walvisvaarders was uitgedijd tot acht personen: Hajos vriend Rik had ingehaakt en ook leden van de vogelwerkgroep. Voorzitter Janus had gearrangeerd dat een streek huis-aan-huisje ons voor vertrek interviewde. In Canada bleken voor het transport twee auto's nodig. Dat werden twee Fords Taurus, beren van automobielen waarvoor ik het in Maasdam staande Citroënetje graag had ingeruild, althans indien de Noord-Amerikaanse brandstofprijzen met zo'n ruil konden meeliften. Een avondwandeling rond het onderkomen in Halifax leverde zes IJsduikers in zomerkleed op, Visarenden, een Bandijsvogel en een rijtje Noord-Amerikaanse soorten die we de komende dagen standaard zouden kunnen noteren. Het zag er goed uit allemaal.

Brier Island

Na een zwaar opgesierd ontbijt te hebben genoten, ging het de volgende ochtend Canada in, richting Brier Island. Met het klare licht van noordelijke breedten, mooie dorpen en een landschap van lange lijnen, deed Atlantisch Canada denken aan zowel Zuid-Schotland als Zweden, beide naties waarin het goed toeven is. Geen wonder dat menig Canadees literair werk zich afspeelt in Nova Scotia. Onderweg ook fijne vogels: een wijfje Northern Harrier *Circus cyaneus hudsonicus*, de Noord-Amerikaanse vorm van de Blauwe Kiekendief die onlangs zijn promotie kreeg tot zelfstandige soort, Smellekens en weer Visarenden. Aangekomen bij het Minas Basin, een uitloper van de Bay of Fundy, begon het geploeter met de determinatie van strandlopers, die in grote vluchten foerageerden op wijde slikgebieden. Wij behoefden ons niet te schamen binnen het Noord-Amerikaanse strandlopercomplex het spoor bijster te raken, met als extra handicap dat tijdens ons bezoek, half-augustus, de meeste vogels het overgangs- of jeugdkleed droegen. Een eindje verder stonden Canadese vogelaars door telescopen te turen. Duidelijk werd dat ze ons geblader in de steltloperpagina's van gidsen en de

discussies meewarig hadden gevolgd, want ze kwamen op ons af. Het bij ons in aanbouw zijnde vermoeden dat de grote vluchten door elkaar krioelende steltjes Grijze en Kleinste Strandlopers betroffen, kreeg genade. Dat was goed voor de aardig geslonken eigendunk. Die herstelde verder na het ontdekken van een clubje Kleine Grijze Snippen en een Willet. Trouwens, de vanzelfsprekendheid waarmee de autochtonen ons aanspraken was roerend en leverde bovendien bonussoorten op. Om Rivière du Loup te bereiken vanwaar de ferry naar de overkant van de Saint Lawrence gaat, namen wij een paar dagen later een short cut door Maine, de meest noord-oostelijke staat van de VS. Bij een stop om Cedarpestvogels te bewonderen, klampten Amerikanen ons aan. Ze drongen aan een omweg te nemen die Bald Eagles zou opleveren. Per slot van rekening was het hun nationale vogel, dus we volgden de aanwijzingen op. De stemming was toch al toegevend omdat onze eerste VS-soort een Noord-Amerikaanse Helmspecht betrof, die net voorbij de grenspost voorlangs vloog. Terug naar Brier, waar wij tegen de avond arriveerden. De Bay of Fundy lag in schitterend strijklucht. Staarten van Bultruggen, Bruinvissen en verre pijlstormvogels gaven aan wat ons de volgende dag stond te wachten. Het onderkomen op Brier bevond zich aan de oever van een doorgang naar St. Mary's Bay. 's Nachts drongen er van buiten blazende en snuivende geluiden door tot in de slaapcabines. Het duurde even voor het besef kwam dat die afkomstig waren van onder de kust passerende walvissen. 'Een leuke tuinsort' merkte Janus bij het ontbijt op.

Grote Pijlen

Hoewel ruim een week later een dag met belevenissen zou volgen die eerdere ervaringen deed verbleken, mocht de 14^e augustus er ook zijn. De *Cetacean Venture* van *Brier Island Whale and Seabird Cruises* behoefde 's morgens niet lang te varen om bij de Bultruggen te komen. Wat later ook Gewone Vinvissen, waarbij exemplaren die de lengte van ons schip overtroffen. Voorts een paar Dwergvinvissen, steeds opnieuw Bruinvissen en troepjes Witflankdolfijnen. Op een notendopje temidden van bovenkomende, spuitende en wegduikende walvissen komen bij de opvarenden de adrenaline en sentimenten bij karrenvrachten vrij. Ik doe geen poging de emoties van die ochtend in de Bay of Fundy te beschrijven. Daarvoor schiet de woordenschat per definitie tekort. Wel moest ik denken aan die oude walvisharpoener op Schiermonnikoog die, al lang geleden, verzuchtte: 'ach mijnheer, ze konden zo schreeuwen als de harpoen ze trof'. En ook aan die emotionele Amerikaan in 1989 eerder op Palmer Station op Antarctica. Deze vertelde hoe het zeewater rood kleurde van het bloed en wit van de melk als Japanners bij Palmer Bulrugwijfjes met kalven harpoeneerden. Later op de dag en terug op Brier Island bleek bij het evalueren van de walvifaferelen dat de wij wel de luide ochs-en-achs van de metgezellen hadden geregistreerd, maar niet beseften zelf ook een bijdrage aan dat koor hadden geleverd. En ook kwam naar voren dat whale-watchingtrips lucratief zijn voor producenten van filmrolletjes.

Het viel die 14^e niet mee de aandacht te verdelen tussen walvissen en vogels, met in de eerste plaats de honderden Grote Pijlstormvogels. Deze graalsoort zag ik slechts eenmaal eerder, in het zicht van Kaap Hoorn, waar de zee standaard onstuimig is. In mijn projectie behoren Grote Pijlen per definitie boven woelige zeeën te keilen, zodat de combinatie met het nagenoeg rimpelloze water van die ochtend in Fundy wennen was. Op hun retourvlucht naar hun Zuid-Atlantische broedeilanden, hebben ze half-augustus ook reeds de West-Europese kusten bereikt, zodat we ons afvroegen of deze Fundy-vogels de ronding over de noordelijke Atlantische Oceaan richting Europa nog voor de boeg hadden. In ieder geval bleven die ochtend de verheven eigenschappen die ik *Puffinus gravis* altijd had toegedicht moeiteloos overeind. In later jaren, voor de kust van Cape Clear en bij de broedeilanden in de zuidelijke Atlantische Oceaan, nam die verering alleen nog maar toe.

Tussen de Grote Pijlen vlogen ook enkele Noordse Pijlstormvogels. Verder was er een Kleine Jager, weer Ringsnavelmeeuwen, een Franklins Meeuw en twee Grote Burgermeesters. We prijsden ons gelukkig met Papegaaiduikers en Zwarte Zeekoeten. Wat naast de Grote Pijlen en de walvissen echter de meeste indruk maakte, waren de immense concentraties Grauwe Franjepoten. 'Vele tienduizenden' lees ik in het dagboek, een aantalschatting waartoe wij toen gezamenlijk besloten. Het ging om enorme plakaten op het water door elkaar pirouetterende franjepootjes, een weergaloos schouwspel. De inspanning om er Rosse Franjepoten tussen te vinden was tevergeefs.

's Middags, toen wij bijeen waren op de klifkust van Brier met zicht op de Bay of Fundy om de ochtendemoties te verwerken, kreeg ik een schok die later van tijd tot tijd in nachtmerries zou terugkeren. Ondanks dat ik Hajo had bezworen niet de klifrichels op te gaan, deed hij dat wel. Zat dat

in zijn genen? Ruim dertig jaar eerder op Skokholm, Skomer en het Noorse Runde trokken die richels met hun zeevogel mij ook als magneten. Maar toen ik die middag op Brier zijn vriendje Rik in zijn eentje hard zag komen aanrennen, schokte door me heen -Hajo is van een richel getuimeld. Dat bleek nog niet het geval, maar hij had zich wel buiten bereik van een helpende hand in een positie gemanoeuvereerd, dat hij geen kant meer uit kon. Er kwam nogal wat aan te pas om hem van die richel af te halen. Later, op Grand Manan, zag ik hem weer bezig.

Jack the Knife

Bij binnenkomst van het Franstalige deel van Canada krijgt de reiziger dat ingepeperd. De wegbewijzing is exclusief in het Frans. Dat was nog te pruimen, maar de rug toegekeerd te krijgen bij het aanspreken in het Engels van een autochtoon niet. Gelukkig vond het Frans dat ik bij mijn werkgever opdeed wel genade. Later op de dag, in Tadoussac, aan de andere kant van de Golf van Saint Lawrence, waar David Sergeant zich bij ons voegde, bleek uit diens verhaal dat België niet het enige land is met een taalkwestie. Op gevaar af dat de ruiten aan scherven gaan, doet een shopkeeper in de stad Québec er goed aan het gebruik van het Engels in zijn etalage te vermijden. Een pluspunt was dat de maaltijden ook op z'n Frans gingen. Na een paar dagen massieve no-nonsense maaltijden in Nova Scotia en Maine, vielen die goed.

De vrees dat het niet zou meevallen Beluga's te zien te krijgen, werd al direct na afvaart in Rivière du Loup weggenomen. Nog maar net buiten de pieren ontdekte Janus er twee. Vele zouden nog volgen, alweer een projectie die bijstelling behoefde. Immers, bij Beluga's denken wij per definitie aan arctische breedten, waar sneeuw en ijs domineren. Echter, in Saint Lawrence huizen, geïsoleerd van andere populaties, het jaar rond circa 1000 individuen.. Nadat de 18^e augustus in verband met zware mist alle whale-watchingtrips niet doorgingen, voer de volgende dag de vloot uit, een ware armada van grote en kleine schepen. De whale-watching business timmerde kennelijk aardig aan de weg. Of dat de walvissen daarmee zijn gebaat, is de vraag, ook al gelet op de niet kinderachtige koopvaardijvaart die de Saint Lawrence bevaart. De whale-watchers moeten ten opzichte van de dieren bepaalde afstanden respecteren. Maar dat de kapiteins soepel omgaan met die normen was evident. Trouwens, dat deden de walvissen ook. Op zeker moment naderde een front van zeven Gewone Vinvissen. Ze kwamen langszij en doken onder ons vaartuig door. Vijftien jaar later, bij het lezen van *Der Schwarm* van Frank Schätzing moest ik aan dat schouwspel denken. Deze sciencefiction beschrijft de opstand van de onderwaterwereld tegen de mensheid, die met zijn gedoe de zeeën zodanig heeft verknoeid dat de zeebewoners, geregisserd door een onderzees opperwezen, het niet meer nemen. Een van de hoofdstukken speelt zich af bij Vancouver Island, waar dan Bultruggen zich op daar rondvarende schepen laten vallen. Mocht u aan *Der Schwarm* beginnen, doe dan niet tijdens een zeereis. Ik deed dat wel. Wij genoten die 18^e augustus van tientallen Beluga's, rond de 25 Gewone Vinvissen en circa 20 Dwergvinvissen. Verder wederom IJsdikers, Jan van Genten, heel veel Drieteenmeeuwen Brilzee-eenden en een Kleine Jager.

Om naar Mignan te gaan hadden wij twee autodagen gereserveerd met een overnachting in Pointe des Monts, halverwege. Die keuze was niet willekeurig. Point des Monts is de beste plek langs de Saint Lawrence voor Blauwe Vinvissen. Wij postten er uren, maar tevergeefs. Wel viel er een geconcentreerde roofvogeltrek waar te nemen, met de Visarend als nummer één en nogal wat Smellekens. Tijdens de stops maakten wij indringend kennis met het fenomeen -Black Flies, venijnig bijtende vliegjes, waarop wij ons niet hadden voorbereid, als dat al mogelijk is. Op Google jammeren de Canadezen wat af over die -Black Flies. In ons groepje was dat vooral Piet, die nog lang na thuiskomst met zure declaraties kwam over het leed dat de beestjes hem hadden berokkend.

In Mignan meldden wij ons bij de MICS, de Mignan Island Cetacean Study, het instituut dat zich onder leiding van Richard Sears bezighoudt met de walvissen van Saint Lawrence. MICS organiseert van half-juni tot eind-september zodiactrips. Wij hadden gereserveerd voor de 20^e, een datum waaraan ik vaak en veel terugdenk. Onze zodiac had een kordate, roodharige Amerikaanse studente als schipper annex gidse, afkomstig uit Kentucky. Ze heette Cathy en bekende zich te specialiseren in Killer Whales, Orka's dus. De scheepsregels schreven voor dat indien men tijdens de negen uur durende vaartocht zich wilde of moest ontlasten van de resten van het spijsverteringsproces, dit diende te gebeuren vanaf de achterplecht, buitenboord welteverstaan. Het vaartuigje was tot de laatste plaats bezet, dus van enige privacy was geen sprake. Voor zover mij bekend, is die dag dan ook niemand aan die exercitie begonnen.

IJsduiker (Martin Benard)

Veel Gewone Vinvissen, wederom IJsduikers, een Noordse Pijlstormvogel, een Middelste Jager en regelmatig Zwarte Zeekoeten en Papegaaiduikers waren voorlopig het resultaat. Aan het eind van de ochtend, toen we Anticosti Island voorbij waren, gaf Cathy's portofoon luid -Killer Whales, Killer Whales- ten beste. Ze bracht de zodiac direct op volle snelheid, richting collega die bijna buiten zichtbereik, ver voorbij Anticosti Island voer. Dichterbij gekomen zagen we de Orka's, vier stuks. -It is Jack the Knife- schreeuwde Cathy. En ze vertelde dat die grote man Orka zijn naam dankte aan de puntige, vanaf het front van rugvin eigenwijs vooruitstekende uitstulping. Het was diens eerste waarneming van dit seizoen. Het werd een hide-and-seek spel. Telkens wanneer de vier wegdoeken, speurden we rond naar de krachtig uitgeblazen blows, die ze bij het weer bovenkomen produceerden. Vaak was dat op formidabele afstand, zodat we ons waagden aan berekeningen welke indrukwekkende snelheid Orka's onder water kunnen behalen. Rob stelde vast dat de collega-zodiac zich veel dichterbij de dieren waagden dan Cathy. Over deze gang zaken gaf hij een paar misprijzende oneliners ten beste. Hij zou zijn zin krijgen. En hoe!

Omdat de andere zodiac kennelijk een verkeerde berekening had gemaakt waar de Orka's weer zouden opduiken, voeren we na een poosje weer solo. Niet ver van onze geducht ogende Orka's zagen wij eerst een Gewone Vinvis en daarna een Dwergvinvis wegduiken. De vier hadden het op die laatste voorzien. Op zo'n 150 meter afstand ontstond plotseling enorme beroering in het water, met boven de oppervlakte uitkomende orkastaarten, - vinnen en soms de zwart-witte, torpedovormige rompen. Het besef welk drama zich afspeelde kwam pas toen de Dwergvinvis een paar maal bovenwater sprong, eenmaal met een Orka half aan hem hangend. De meesten van ons gezelschapje verloren hun zelfcontrole. We stonden of verbouwereerd te turen naar de plek waar de Dwergvinvis zijn vergeefse strijd streed, of we slaakten onbeheerste kreten. Aan fotograferen kwamen de meesten niet toe. Allen hadden diep te doen met de vinvis. Cathy, de orka-expert, hield haar ogen niet droog. Na tien minuten was alles voorbij en verdwenen de Orka's snel uit zicht. Ze lieten een slagveld achter, een worstelstrijdperk van bloed en grote stukken en flarden van walvisvlees, alsmede de rugvin, die Hajo uit het water kon tillen. Tevergeefs keken wij uit naar een kadaver. Hadden de Orka's die Dwergvinvis geheel verorberd? En waar waren skeletresten? Gezonken? Via haar portofoon lichtte Cathy de MICS-mensen in Mignan in. Daar was het direct groot alarm. Cathy kreeg het consigne ter plekke te blijven. Het wachten werd veraangenaamd door de drom meeuwen die op de walvisresten afkwam en de Middelste Jagers die de meeuwen belaagden. Enkel zagen een Reuzenhaai.

Whale watching (Martin Mollet)

Na enige tijd kwamen twee zodiacs aanstuiven, vol met studenten. En ook met Richard Sears, die ons feliciteerde, maar wel eerst uitpakte over de bloody Dutchmen die, nadat er door de mist vanuit Mignan dagen niet uitgevaren kon worden, op hun ene verblijfsdag getuige waren van een schouwspel waarnaar iedere whale-researcher uitziet. Daarna ging Richard aan het werk, waarbij hij de zodiacs subiet tot twee openluchtlaboratoria transformeerde. De studenten moesten de vinvisresten opvissen en daarna de sporen opmeten die de orcakaken daarop hadden achtergelaten. De Orka-exercitie had onze zodiac ver buiten de normale route gevoerd en dus veel brandstof gekost. Cathy stelde dan ook in het vooruitzicht dat we zonder zouden raken. Zorgen daarover waren onnodig want MICS zou ons komen herbevoorraden. Maar omdat na het Orka-alarms de hele vlot was uitgevaren en ook die zodiacs konden droogvallen, kon het bijtanken wel een poos duren. Dat bleek juist. De laatste fase van het uitstapje werd een uur waarin de meeste deelnemers zich sterk moesten concentreren om overtollige lichaamssappen die eruit wilden in toom te houden. Bij aankomst in Mignan renden de mannen schouder aan schouder naar een houten wandje aan het eind van de steiger. Was dat daar speciaal neergezet voor hoge nood? Gelet op de geur die het wandje uitwasemde waarschijnlijk wel. Enfin, nu de bureau-economen van ons nationale spoorwegbedrijf in hun grote wijsheid tot de slotsom zijn gekomen dat treinpassagiers zonder toiletten toekunnen, weten wij waarmee de perrons uitgerust gaan worden. We gaan het meemaken !

De laatste dagen van de Hoeksche Waardse walvis-odyssee bleven in de schaduw van het Orka-spektakel van de 20^e. Op het programma stond nog Grand Manan, een eiland in de Bay of Funday, waarvandaan de vaartochten naar Noordkapers uitvaren. We logeerden er in de Marathon Inn, een houten hotel met een Moby Dickachtige ambiance, die een extra dimensie kreeg door een aanwezige dame, die in arctisch Canada onderzoek verrichtte aan Groenlandse Walvissen. Op mijn reactie haar te benijden, keek ze wat meewarig terug en stelde ze: "Doe je dat? Ik probeer daar wekenlang in kou en donker zicht op die dieren te krijgen. Als ik dan sky-high "die grote 747's zie overkomen en mij voorstel hoe daarbinnen de passagiers worden verwend, reken maar dat ik dan jaloers word !" ÷

Op Grand Manan hadden we pech. De hurricane Andrew had langs de hele Amerikaanse oostkust de atmosferische omstandigheden grondig verstoord, waardoor kapitein James Bates van de schoener De Sonoqua het niet verantwoord achtte uit te varen. Geen Noordkapers. Het jaar daarop zou Janus ze wil zien. Na drie dagen Grand Manan voeren we terug naar New Brunswick, met daarna de rit naar Halifax. Onbetwist hoogtepunt van het post-orka gebeuren was een ervaring op de 25^e in Saint George. Vanaf de parkeerplaats bij het motel zagen we in de namiddag rondom ons overal uit tuinen en bossen honderden Amerikaanse Nachtzwaluwen opstijgen en op trek gaan, we schatten rond 1400 vogels in een half uur. Het was een weergaloos schouwspel.

Op de avond van de 30^e vertrokken we vanuit Halifax naar Schiphol. Janus en Liesbeth kwamen op een ondoordringelijke wijze in de eerste klas terecht. Van tijd tot tijd daalden ze neer naar economy om ons in te scherpen hoezeer ze daar in de watten werden gelegd en te informeren of wij het ook naar ons zin hadden. Dat hadden we. De monitors onthaalden ons de hele nacht op afleveringen van Mister Bean.

Literatuur:

Hoyt, E. 1984. The Whale Watcher's Handbook. A Penguin Madison Press Book. Toronto.

Trektellen 2011

Menno Korbijn

Vanaf het één na laatste weekend van augustus werd zoals de laatste jaren gebruikelijk de telpost weer bemand met in de eerste tellingen een aantal Wespndieven en Visarenden.

Werden we de afgelopen jaren vaak verrast door invasie gasten, achteraf gezien bleek er dit jaar geen sprake van en werd dit seizoen er een zonder Kruisbekken of Zwarte Mezen.

Toch waren er ook dit jaar weer een aantal bijzondere dagen.

Op 16 september vloog er een indrukwekkende groep van 45 Ooievaars laag over aan de noordkant van de telpost, later in het seizoen bleek dat dit de favoriete route is voor soorten die gebruik maken van thermiek.

Verder in september een vroege Blauwe Kiekendief op de 11°, een mannetje die roepend (!) laag over kwam.

Op de Euro Birdwatch(2/10) helaas windstille en mistige omstandigheden zodat de trek niet optimaal was maar wel wat leuke waarnemingen zoals de eerste Appelvink en een Smelleken die ineens uit de mist opkwam en een zanglijster recht boven mijn hoofd sloeg.

Echt goed was het op 9 oktober met druilerig weer, maar wel een fantastische trekdag met dagrecords voor Vink, Zanglijster en Kneu.

We hadden al vaker gemerkt dat er met regenweer massale trek te zien was, maar onder de luifel van de camper van Falco was het toch allemaal wat beter te volgen en vooral minder nat.

Op 15 oktober gebeurde iets waar al lang op gehoopt was maar nooit echt te zien was: roofvogeltrek in mooie aantallen. Vanaf elf uur begonnen er regelmatig kleine groepjes van 3-5 Buizerds door te komen en later werden de groepen groter en zagen we een paar uur lang thermiekbellen met tot maximaal 13 buizerds zich opbouwen aan de noordkant van de telpost en zagen we ze weer öleeglopenö naar het zuidwesten toe, toen er ook nog een Rode Wouw tussen zat kon de dag helemaal niet meer stuk natuurlijk.

Op de website van trektellen.nl is onder documenten een artikel te vinden met de toepasselijke naam öspectaculaire roofvogeltrek over de lage landenö waar er wat dieper wordt ingegaan op het landelijke beeld in die periode.

Die ochtend was er ook nog goede doorkomst van Kauwen wat leidde tot een nieuw dagmaximum van 1418 ex.

De dag erna leek een beetje op de vorige alleen met net iets minder Kauwen in de ochtend en minder Buizerds in de middag al zagen we op deze dag wel de grootste thermiekbel van 21 stuks. Maar met 3 Rode Wouwen op deze dag was er vanzelfsprekend niemand op de telpost die klaagde.

De laatste tien dagen van oktober werden erg goed voor Boomleeuweriken met op een aantal dagen meer dan 40 ex. Op het eind van het seizoen kwam het totaal net niet op de 400 voor deze soort.

Op 20 oktober kwam een Velduil hoog richting noord rustig overflappen, de eerste nieuwe telpostsoort voor 2011.

De 23° bracht 2 Ruigpootbuizerds samen laag over, en werd het het Boomleeuwerik-dagrecord vastgezet op 77 ex met 1 maal een groep van 25 stuks.

Een late Gierzwaluw werd op 28 oktober nog gezien.

Eind oktober/ begin november is een beetje de standaardtijd voor grote groepen Spreeuwen met op aantal dagen meer dan 10.000 van deze vogels.

Op 5 november kwam er een megafront in een keer over, de groep begon boven het Hollands Diep en liep in de lengte door tot bijna een kilometer de polder in naar de kant van Strijen toe. Met het massale vleugelgeruis nog in de oren keken we elkaar maar eens aan en hebben we een gemiddelde genomen van ieder zijn schatting van de Spreeuwenwolk. We kwamen uit op 9000.

Op deze dag ook nog een Europese kanarie en 4 Blauwe Kiekendieven, voor deze laatste soort was 2011 duidelijk een topjaar. In totaal kwamen we op 26 en dat is in 1 jaar meer als alle andere jaren bij elkaar opgeteld vanaf 2005.

Trektellen 2011 (Gerard Ouweneel)

De dag erna was ook weer een mooi dagje met o.a. Ruigpootbuizerd, Smelleken, Houtsnip en Geelgors. Daarnaast kwamen er flinke aantallen Koperwieken langs, in totaal 6000 en bijna allemaal tussen 8.00 en 9.30

Op 12 november werd het seizoen afgesloten met de enige twee juveniele Kleine Zwanen op een totaal van 75 voor heel 2011.

De laatste vogel voor 2011 was een Boomleeuwerik, en bij het terugfietsen kwamen ook nog eens de 2 TP Zearenden over die vanaf begin oktober vaak rondom de telpost werden gezien.

Hierbij wil ik iedereen bedanken voor de bijdrage aan de tellingen en de gezelligheid natuurlijk.

Hieronder nog een tabel met de top tien voor 2011:

1. Spreeuw	77.555
2. Vink	45.517
3. Koperwiek	27.922
4. Houtduif	16.265
5. Kramsvogel	10.550
6. Kievit	8.598
7. Zanglijster	8.150
8. Veldleeuwerik	5.780
9. Kauw	5.711
10. Graspieper	4.626

Ruigpootbuizerd

BMP öGrote Gat e.o.ö 2007 t/m 2011 (plotnr. 0148)

Rob ter Horst en Lodewijk Ouwens

1. Inventarisatie

Het Grote Gat e.o. wordt door ons sinds 1982 jaarlijks op broedvogels geïnventariseerd. Vanaf 1984 worden deze inventarisaties uitgevoerd in het kader van het landelijke Broedvogel Monitoring Project (BMP) van SOVON.

Jaar	Aantal bezoeken	Waarvan onvolledig en/of aanvullend	Waarvan avond
2007	18	19 en 20 mei 3, 16 en 24 juni 1 juli	Geen
2008	18	19 april 18 mei 4, 15 en 22 juni 6 en 13 juli	4 juni
2009	24	7 en 29 maart 2, 5, 10 en 12 april 10 en 30 mei 14, 27 en 28 juni 5 juli	2 en 12 april
2010	16	21 mei 5, 13, 20 en 27 juni	Geen
2011	17	2, 4 en 18 juni 3 juli	19 april

Toelichting: onvolledig = niet het hele plot geteld, aanvullend = niet alle soorten geteld

Het veldwerk verloopt aan het eind van het broedseizoen vaak nogal moeizaam door de inscharing van het vee op de graslanden en de hoog opschietende ruigtevegetatie aan weerszijden van de kreek.

De waarnemingen zijn geïnterpreteerd volgens de BMP-criteria. De consequentie daarvan is dat de opgegeven aantallen soms hoger uitvallen dan het werkelijke aantal broedparen. Zo is duidelijk dat slechts een deel van de aanwezige ganzen en eenden ook echt tot broeden overgaat. Verder moeten er soms soorten worden meegeteld die eigenlijk net buiten het plot gebroed hebben maar waarvan de territoria met het plot overlappen en voor dat deel aan de criteria voldoen. De soorten waarvan alleen geldige waarnemingen zijn gedaan in de directe omgeving van het plot (de "randzone"), zijn in de tabellen tussen haakjes gezet en niet meegeteld bij het bepalen van de totalen.

De Oeverzwaluw-kolonie is in 2007 door SBB en in 2008 door onszelf met een kano geteld. In 2009 en 2010 is het aantal broedparen geschat aan de hand van het aantal in- en uitvliegende exemplaren (met de SOVON-formule = $N:1,5$). In 2011 is de kolonie vanaf de overzijde van het Vissersdiep geteld. Een paar jaar geleden is gebleken dat de Huiszwaluw-kolonie op Zwartsluisje 4 vanaf de looproute door het plot niet geheel kon worden overzien. Deze kolonie werd en wordt echter ook door de Vogelwerkgroep Hoekschevaards Landschap gevolgd. De resultaten daarvan zijn in bijgaande tabel verwerkt met als gevolg dat de aantallen vanaf 1997 tot 2005 naar boven zijn bijgesteld. Vanaf 2008 wordt tevens de Boerenzwaluw-kolonie in de paardenshuur op dit adres geteld. Ook deze blijkt telkens (veel) groter dan door ons geschat op basis van het aantal rondvliegende paren.

2. Onderzoeksgebied

Het BMP-plot Grote Gat e.o. ligt in de polder Groot-Zuid-Beijerland in het zuidwesten van de Hoeksche Waard en heeft een oppervlakte van ca. 150 ha. De kern van het plot wordt gevormd door het gelijknamige SBB-reservaat met een oppervlakte van ca. 35 ha. Dit natuurgebied bestaat uit een oud kreekrestant met een goed ontwikkelde oevervegetatie, droge en natte graslanden en enkele bosclementen in de vorm van een vochtig loofbos (het Otterbos) ten oosten van de kreek, een populierenbosje vooraan bij de Sluisjesdijk en een griendje bij de Kom. Langs de zuid- en oostrand

van de kreek is in het verleden een rij knotwilgen aangeplant. De kreek staat niet in verbinding met het hoofdwatgangenstelsel en heeft een eigen waterhuishouding. Om de waterkwaliteit te verbeteren is de kreek in 1997 gebaggerd en in 1999 voorzien van een verlengde aanvoerweg (helofytenfilter). Deze ligt in het oostelijk deel van het reservaat en is uitgevoerd als een dubbele watergang die zich vanaf het Vissersdiep door de graslanden naar het inlaatpunt bij het Otterbos slingert. Langs deze aanvoerweg zijn riet en biezen aangeplant. Door wegzijging vanuit de verlengde aanvoerweg zijn de laaggelegen stukken plas-dras komen te staan en deels met riet begroeid geraakt. Vooral de rietkraag in de oude kreekloop tussen het Otterbos en de Kom heeft zich de laatste jaren sterk uitgebreid.

Vissersdiep (Lodewijk Ouwens)

Ook het Otterbos zelf is zo nat geworden dat de iepen, berken en vlieren steeds minder vitaal worden of afsterven. De laatste grote iep is in 2006 omgevallen. Eind 2009 en begin 2010 zijn in het kader van het Vlietproject weer een aantal inrichtingsmaatregelen uitgevoerd. Aan de westkant van de kreek is een observatiehut gebouwd met een toegangspad in de vorm van een vlonderpad. Aan de zuidkant van het Vissersdiep en aan de oostkant van de watergang langs de Sluisjesdijk is een natuurvriendelijke oever met een brede drasberm aangelegd. Daarbij is de kern van de Oeverzwaluw-kolonie gespaard gebleven. Dit deel van de oever zou nog worden afgestoken, maar dat is tot op heden niet gebeurd. Halverwege het Vissersdiep is een grote poel aangelegd. De vrijkomende grond is deels gebruikt om langs de sloot tussen het Otterbos en de Kom een schouwpad aan te leggen en deels tegen het beheerpad van het helofytenfilter aangestort. Hierdoor zijn een aantal laagten en een strook rietruigte verloren gegaan. Verder is over de gehele lengte langs het Vissersdiep een hek geplaatst waardoor het vee de watergang en de Oeverzwaluw-kolonie niet meer kan betreden. In 2011 is ook aan de noordkant van het Vissersdiep een natuurvriendelijke oever met een brede drasberm aangelegd.

De Kom (Lodewijk Ouwens)

De rest van het plot wordt gevormd door de akkers ten noorden en zuiden van het reservaat (globaal tot aan het eerste kavelpad), het Vissersdiep en de Kom, alsmede een deel van de dijkbeplanting, tuinen en watergangen ten oosten van de Sluisjesdijk. De westgrens van het plot ligt op de Sluisjesdijk, de oostgrens op de Kraagweg. Aan de noordzijde van het Vissersdiep is enkele jaren geleden eveneens een natuurvriendelijke oever aangelegd. Deze is inmiddels uitgegroeid tot een forse rietkraag. Langs de Kraagweg is ter hoogte van noordelijke kavelpad in 2009 een mestdepot gebouwd. Zowel in 2009 als in 2010 stonden er langs de zuidelijke randsloot enkele jachthutten opgesteld van waaruit de zomerganzen worden "beheerd".

3. Beheer

De laaggelegen graslanden in het noordoostelijk deel van het reservaat zijn tijdens het broedseizoen alleen in gebruik als hooiland en worden meestal in juni gemaaid. De hooggelegen graslanden in het noordwestelijk deel worden vanaf eind april beweid met 20-25 stuks vlees- en jongvee.

De rietruigte rondom de kreek werd in het verleden jaarlijks voor een deel gemaaid, maar dat gebeurt de laatste jaren steeds minder frequent en aan de zuidkant helemaal niet meer. Het maaisel wordt meestal op enkele hopen bijeengebracht en door Bergeenden als baltsplaats gebruikt. Het helofytenfilter wordt ieder jaar voor de helft gemaaid. De natuurvriendelijke oever langs het Vissersdiep wordt om de twee jaar gemaaid. De knotwilgen langs de zuid- en ooststrand van de kreek worden elk jaar voor een deel geknot. Het snoeihout wordt vervolgens in de rietkraag gedeponeerd waardoor deze lokaal sterk is verruigd. Om de Oeverzwaluw-kolonie te beschermen is in 2007-09 de steilrand uitgerasterd. Door het nieuwe hekwerk is dat nu niet meer nodig.

Op de akkers rondom het SBB-reservaat worden wintertarwe, aardappelen, suikerbieten, graszaad en soms uien, erwten en groenbemesters verbouwd. Tussen de twee bosjes op de noordoever van de Kom wordt regelmatig een grote hoeveelheid mest gestort.

4. Soorten en aantallen in 2007

Het totaal aantal broedvogelsoorten kwam in 2007 uit op 59, één meer dan in 2006. Het totaal aantal territoria of broedparen liep enigszins terug tot 507 ofwel een afname van 6%. De top drie bestond dit jaar uit Oeverzwaluw (97), Kleine Karekiet (57) en Wilde Eend (42).

De meest belangrijke ontwikkelingen zijn in onderstaande tabel samengevat:

Positief 2007:

Nieuw	Terug (laatste jaar)	Nieuw maximum (vorig maximum)	Sterke toename (>50%)
Kwartel	Knobbelzwaan (2003)	Grauwe Gans 5 (max. 2 in 2005)	Witte Kwikstaart
IJsvogel	Grote Lijster (2003)	Waterral 2 (max. 1)	
	Sprinkhaanzanger (2004)	Grote Bonte Specht 2 (max. 1)	
	Grasmus (2005)	Oeverzwaluw 97 (max. 76 in 2006)	
		Merel 8 (max. 7 in 2004)	
		Rietzanger 28 (max. 26 in 2006)	
		Pimpelmees 5 (max. 4 in 2005-06)	
		Putter 7 (max. 5 in 1987)	

Negatief 2007:

Uitsluitend in de randzone	Verdwenen	Nieuw minimum (vorig minimum)	Sterke afname (>50%)
Turkse Tortel	Zomertortel *	Wilde Eend 42 (min. 45 in 1984)	Fazant
Zomertortel *	Spotvogel *		Waterhoen
Zwarte Roodstaart	Grauwe Vliegenvanger		Boerenzwaluw
Spotvogel *	Spreeuw *		Huiszwaluw
Kauw	Kneu		Graspieper
Spreeuw *			
Ringmus			

* Zomertortel, Spotvogel en Spreeuw zijn in 2007 nog wel in de randzone van het plot vastgesteld (westzijde Sluisjesdijk).

Er werden in 2007 twee nieuwe broedvogelsoorten vastgesteld, te weten **Kwartel** en **IJsvogel**. De IJsvogel betrok het steilwandje dat we al jaren voor hem in gedachten hadden. De Kwartel zat laat in het seizoen in een tarweakker langs de Kraagweg. Vier soorten waren terug van weggeweest, te weten **Knobbelzwaan**, **Grote Lijster**, **Sprinkhaanzanger** en **Grasmus**. Bij zeven soorten kon een nieuwe maximum worden genoteerd, met als uitschieters **Oeverzwaluw** (97 tegen max. 76 in 2006) en **Rietzanger** (28 tegen max. 26 in 2004, waarbij moet worden aangetekend dat er in 1987, 1990 en 1997 van deze soort zelfs helemaal géén territoria konden worden vastgesteld!). De **Putter** (7 tegen max. 5 in 1987) had voor het eerst twee territoria in het Otterbos. Vijf soorten moesten in 2007 verstek laten gaan, waarvan er twee helemaal weg waren (**Grauwe Vliegenvanger** en **Kneu**) en drie nog wel in de directe omgeving van het plot zijn aangetroffen (**Zomertortel**, **Spotvogel** en **Spreeuw**). De **Wilde Eend** deed het uitgesproken slecht en bereikte de laagste stand sedert de start van het onderzoek. Mogelijk dat het geringe broedsucces (predatie?) deze algemene soort zo langzamerhand toch parten gaat spelen. **Fazant**, **Waterhoen**, **Boerenzwaluw**, **Huiszwaluw** en **Graspieper** werden meer dan gehalveerd en ook **Blauwe Reiger** en **Kleine Karekiet** moesten behoorlijk inleveren. De kolonie van de Blauwe Reiger liep opnieuw iets verder terug tot 31 paar (max. 41 in 2004). De kolonie van de Oeverzwaluw is verder gegroeid tot 97 broedparen (max. 76 in 2006). De nestholten waren verspreid over een lengte van bijna een kilometer in de zuidoever van het Vissersdiep. Verder waren er o.m. succesvolle broedgevallen van Grauwe Gans (met bijv. op 27 mei zeker vier verschillende paren met jongen), Nijlgans (met op 17 mei twee paren met jongen), Krakeend (met op 20 mei tenminste twee vrouwtjes met pullen), Bruine Kiekendief (met op 8 juli twee pas uitgevlogen jongen bij de broedplaats in de oude kreekloop tussen het Otterbos en de Kom) en Buizerd (op 3 juni tenminste één jong op weer een ander nest dan vorig jaar). De Sperwer was in het broedseizoen regelmatig in het plot aanwezig maar dat leverde uiteindelijk toch geen territorium op.

5. Soorten en aantallen in 2008

Het totaal aantal broedvogelsoorten kwam in 2008 uit op 61, het hoogste aantal ooit. Het totaal aantal territoria of broedparen steeg met 548 ook tot recordhoogte ofwel een toename van 8%. De top drie bleef onveranderd met Oeverzwaluw (112), Kleine Karekiet (65) en Wilde Eend (43).

De meest belangrijke ontwikkelingen zijn in onderstaande tabel samengevat:

Positief 2008:

Nieuw	Terug (laatste jaar)	Nieuw maximum (vorig maximum)	Sterke toename (>50%)
Dodaars	Roodborst (2004)	Soepeend 4 (max. 3 in 2000)	Fazant
Canadese Gans	Spotvogel (2006) *	Kievit 22 (max. 17 in 1982)	Waterhoen
Wielewaal	Spreeuw (2006) *	Holenduif 3 (max. 2)	Huiszwaluw
	Ringmus (2005) *	Boerenzwaluw 10 *** (max. 5 in 1990 en 2006)	Graspieper
		Oeverzwaluw 112 (max. 97 in 2007)	Gele Kwikstaart
		Rietzanger 34 (max. 28 in 2007)	Grasmus
			Tjiftjaf

Negatief 2008:

Uitsluitend in de randzone	Verdwenen	Nieuw minimum (vorig minimum)	Sterke afname (>50%)
Turkse Tortel	Kwartel	Geen	Kuifeend
Zwarte Roodstaart	Waterral		Blauwborst
Grote Lijster **	Grote Bonte Specht		Pimpelmees
Kauw	Grote Lijster **		
	Sprinkhaanzanger		

* Spotvogel, Spreeuw en Ringmus waren in 2007 wel in de randzone van het plot aanwezig.

** Grote Lijster is in 2008 nog wel in de randzone van het plot vastgesteld (noordpunt Bos van Los).

Er werden in 2008 maar liefs drie nieuwe broedvogelsoorten vastgesteld, te weten **Dodaars**, **Canadese Gans** en **Wielewaal**. De Dodaars zat in het helofytenfilter (zowel balts- als alarmroep), de Canadese Gans verbleef het hele seizoen in en rond de kreek (vaak zeer actief maar een broedgeval kon niet met zekerheid worden vastgesteld) en de Wielewaal werd tweemaal zingend aangetroffen in het Otterbos en voldeed daarmee ruimschoots aan de criteria. Niet onvermeld mag blijven dat de IJsvogel wederom op dezelfde plaats gebroed heeft. Vier soorten hebben zich opnieuw gevestigd, namelijk **Roodborst**, **Spotvogel**, **Spreeuw** en **Ringmus**. De Roodborst had weer een territorium in het Otterbos. Bij Spotvogel, Spreeuw en Ringmus ging het om soorten die in 2007 niet in maar nog wél net buiten het plot werden vastgesteld. Voor vijf soorten kon een nieuw maximum worden genoteerd. Dit waren Soepeend, **Kievit**, **Holenduif**, **Boerenzwaluw**, en wederom **Oeverzwaluw** en **Rietzanger**. Onverwacht en tegen de landelijke trend in was het recordaantal van de Kievit (22 tegen max. 17 in 1982!). Alle territoria lagen overigens op de akkers met een grote cluster op de tarwe- en aardappelpercelen ten noorden van het Vissersdiep. Bij de Boerenzwaluw moet worden opgemerkt dat er voor het eerst informatie beschikbaar kwam over het werkelijke aantal nesten in de paardenshuur op Sluisjesdijk 4 en dat de geconstateerde toename dus waarschijnlijk niet helemaal reëel is. Ook **Waterhoen** (van 2 naar 7!), **Huiszwaluw** en **Tjiftjaf** deden het dit jaar bijzonder goed. Vijf soorten zijn in 2008 uit het plot verdwenen, waarvan er één (**Grote Lijster**) nog wel in de randzone werd aangetroffen. Drie soorten zijn in 2008 sterk afgenomen, waarbij met name de teloorgang van de **Blauwborst** (van 9 naar 5, max. 17 in 1997!) zorgelijk begint te worden. De Wilde Eend bleef stabiel op het laagste niveau.

De kolonie van de Oeverzwaluw werd nog iets groter (112 tegen max. 97 in 2007). Verder waren er succesvolle broedgevallen van o.m. Fuut (op 13 juli een paar met pullen, de vroege nesten lijken telkens te mislukken), Grauwe Gans (met bijv. op 19 april al drie paren met pullen en op 1 mei nog een vierde paar), Bergeend (vanaf 16 juni een paar met pullen), Wilde Eend, Soepeend, Buizerd (minstens één jong uitgevlogen), Waterhoen, en Scholekster (op 6 juli een paar met 3 jongen). Op 6 juli werden op het maaisel langs de oude kreekloop tussen het Otterbos en de Kom twee dode Bruine Kiekendieven gevonden, zeer verdacht omdat het twee adulte vogels betrof en er uit de omgeving signalen kwamen over vergiftiging van vogels. Nader onderzoek heeft echter niets opgeleverd. Overigens waren er aanwijzingen dat er dit jaar geen drie maar vier paren in het plot zaten.

6. Soorten en aantallen in 2009

Eigenlijk was 2009 over de hele linie een matig jaar. Bij 33 soorten waren de aantallen lager dan in 2008, 18 soorten bleven gelijk en slechts 13 soorten zaten in de plus. Het totaal aantal soorten broedvogels kwam uit op 57, vier minder dan in 2008. Het totaal aantal territoria of broedparen zakte in 2009 van 548 tot 421, een terugval van 23%. Dat was voor een belangrijk deel te wijten aan de sterke afname van de Oeverzwaluw. De top drie bestond dit jaar uit Kleine Karekiet (55), Wilde Eend (44) en runner-up Rietzanger (37).

De meest belangrijke ontwikkelingen zijn in onderstaande tabel samengevat:

Positief:

Nieuw	Terug (laatste jaar)	Nieuw maximum (vorig maximum)	Sterke toename (>50%)
Geen	Havik (2005)	Rietzanger 37 (max. 34 in 2008)	Krakeend
	Zomertortel (2006)	Rietgors 21 (max. 20 in 2005)	Kuifeend
	Grote Bonte Specht (2007)		Bosrietzanger

Negatief:

Uitsluitend in de randzone	Verdwenen	Nieuw minimum (vorig minimum)	Sterke afname (>50%)
Turkse Tortel	Dodaars	Geen	Grauwe Gans
Witte Kwikstaart *	Knobbelzwaan		Soepeend
Zwarte Roodstaart	Tafeleend		Fazant
Grote Lijster	Patrijs		Waterhoen
Kauw	Witte Kwikstaart *		Oeverzwaluw
	Roodborst		Zwartkop
	Wielewaal		

Toelichting:

* Witte Kwikstaart is in 2009 nog wel in de randzone van het plot vastgesteld (schuren westzijde Sluisjesdijk en erf Egmondsoord).

Er werden in 2009 voor het eerst sinds jaren géén nieuwe broedvogelsoorten vastgesteld. Wel waren **Havik**, **Zomertortel** en **Grote Bonte Specht** weer terug. De Havik had weer een nest in het Otterbos, de Zomertortel was terug op zijn vertrouwde plek in de vlieren bij de volkstuin en de Grote Bonte Specht was gedurende het hele seizoen actief in het populierenbosje en de dijkbeplanting langs de Sluisjesdijk. Voor twee soorten kon een nieuw maximum worden genoteerd. Dit waren opnieuw

Rietzanger (37 tegen 34 in 2008) en **Rietgors**. (21 tegen 20 in 2005). Verder zaten ook **Krakeend**, **Kuifeend** en opvallend genoeg **Bosrietzanger** (van 11 naar 17) duidelijk in de plus. Daar stond tegenover dat in 2009 maar liefst zeven soorten verstek hebben laten gaan, te weten **Dodaars**, **Knobbelzwaan**, **Tafeleend**, **Patrijs**, **Witte Kwikstaart**, **Roodborst** en **Wielewaal**. Dit zijn overigens allemaal soorten die in 2008 maar met één broedpaar of territorium aanwezig waren.

Ook met **Grauwe Gans** (opmerkelijk), **Fazant**, **Waterhoen**, **Oeverzwaluw** (van 112 naar 15!) en **Zwartkop** ging het duidelijk niet goed. De stand van de **Wilde Eend** bleef onveranderd laag en ook de **Blauwborst** vertoonde geen tekenen van herstel.

De kolonie van de **Blauwe Reiger** nam weer wat verder af tot 25 paar (maximaal 41 paar in 2004). De kolonie van de **Oeverzwaluw** langs het Vissersdiep viel in de loop van het seizoen ineens sterk terug tot hooguit 15 paren. De enige broedplaats van de **Huiszwaluw** in het plot (locatie Zwartsluisje 4) was met 17 paren zeer goed bezet. Verder werden er o.m. succesvolle broedgevallen vastgesteld van Grauwe Gans (op 11 april twee paren met resp. 6 en ? pullen, die later kennelijk waren samengegaan want tot 6 juni werd nog maar één paar met 14-15 pullen waargenomen), Soepeend (met op 21 en 30 mei een vrouwtje met pullen), Kuifeend (op 6 juni een vrouwtje met pullen) en Buizerd (op 5 juli tenminste één vliegvlug jong bij het nest). Van Slobeend, Krakeend en Bruine Kiekendief werden dit jaar geen pullen of jongen waargenomen, maar wel alarmerende adulte vogels of vrouwtjes met afleidingsgedrag. De broedpogingen van Bergeend en Havik zijn waarschijnlijk mislukt.

7. Soorten en aantallen in 2010

De verwachtingen voor 2010 waren hooggespannen. We hadden weer eens een echte winter gehad en er waren in het kader van het Vlietproject diverse inrichtingsmaatregelen uitgevoerd. Dat kon dus twee kanten op. Uiteindelijk bleken de effecten van de inrichtingsmaatregelen positief en bleven die van de strenge winter beperkt.

Het totaal aantal broedvogelsoorten was met 63 hoger dan ooit. Het totaal territoria of broedparen steeg in 2010 van 421 naar 478, ofwel een toename van 11%. De top drie bestond wederom uit Kleine Karekiet (59), Rietzanger (54) en Wilde Eend (35). De verschillen worden echter kleiner en de Rietzanger steeg met stip naar de tweede plaats.

De meest belangrijke ontwikkelingen zijn in onderstaande tabel samengevat:

Positief:

Nieuw	Terug (laatste jaar)	Nieuw maximum (vorig maximum)	Sterke toename (>50%)
Kluut	Tafeleend (2008)	Bergeend 6 (max. 5 in 1985 en 1987)	Grauwe Gans
Kleine Plevier	Waterral (2007)	Tureluur 2 (max. 1 in 1983-89, 1991-93)	Fazant
	Tureluur (1993!)	Rietzanger 54 (max. 37 in 2009)	Oeverzwaluw
	Witte Kwikstaart (2008) *	Rietgors 26 (max. 21 in 2009)	Boerenzwaluw
	Roodborsttapuit (2000!)		Gele Kwikstaart
	Sprinkhaanzanger (2007)		Grasmus
	Grauwe Vliegenvanger (2006)		
	Kauw (2005) *		
	Kneu (2005)		

Negatief :

Uitsluitend in de randzone	Verdwenen	Nieuw minimum (vorig minimum)	Sterke afname (>50%)
Turkse Tortel	Groene Specht **	Wilde Eend 35 (min. 42 in 2007)	Blauwborst
Groene Specht **	Zanglijster **	Slobeend 3 (min. 4 in 1982 en 1988)	
Zanglijster **	Spotvogel		
	Boomkruiper		

* Witte Kwikstaart en Kauw waren in 2009 wel in de randzone van het plot aanwezig.

** Groene Specht en Zanglijster zijn in 2010 nog wel in de randzone van het plot vastgesteld (overzijde Sluisjesdijk en erf Wesdorp, noordpunt Bos van Los)

We konden in 2010 twee echte nieuwkomers noteren: **Kluut** en **Kleine Plevier**. Beide waren met één paar aanwezig op de nieuwe (en nog vrijwel onbegroeide) natuurvriendelijke oever en plas langs het Vissersdiep. In hoeverre ze succesvol gebreed hebben bleef echter onduidelijk. Er werd soms wel gealarmeerd maar we hebben géén nesten gevonden of pullen gezien. Maar liefst negen soorten waren terug van weggeweest, met als meest opvallende **Tureluur** (voor het eerst sinds 1993!), **Roodborsttapuit** (2000!), **Grauwe Vliegenvanger** (2006) en **Kneu** (2005).

Witte Kwikstaart en **Kauw** zaten in 2009 trouwens nog wel in de randzone van het plot. De toppers van 2010 waren **Bergeend**, **Tureluur** (voor het eerst meer dan één) en wederom **Rietzanger** en **Rietgors**. Vooral het nieuwe maximum van de Rietzanger is ronduit spectaculair (54 tegen 37 in 2009). Ook zes andere soorten zaten duidelijk in de plus, waarbij **Boerenwaluw** (van 10 naar 17) en **Gele Kwikstaart** (van 3 naar 8!) het meest in het oog sprongen.

Helaas lieten **Spotvogel** en **Boomkruiper** (opvallend) het dit jaar afweten, verdwenen **Groene Specht** en **Zanglijster** naar de randzone van het plot en werden **Grote Lijster** en **Zwarte Roodstaart** zelfs helemaal niet meer waargenomen. De aantallen van **Wilde Eend** en **Slobeend** waren lager dan ooit en de **Houtduif** evenaarde zijn dieptepunt (7 tegen max. 32 in 1986). De **Blauwborst** werd meer dan gehalveerd (van 5 naar 2 tegen max. 17 in 1997) en ook de **Fitis** deed het niet goed (van 8 naar 5 tegen max. 12 in 2003). Duidelijke wintereffecten deden zich niet voor, alleen de geringe afname van de Winterkoning en het verdwijnen van de Boomkruiper wijst in deze richting.

Foto's: Gele Kwikstaart en Blauwborst (Lodewijk Ouwens)

Naast de koloniebroeders Blauwe Reiger, Oeverzwaluw (kolonie voor het 6^e opeenvolgende jaar bezet!) en Huiszwaluw waren er zekere broedgevallen van o.m. Fuut (op 20 juni een paar met 2 pullen), Grauwe Gans (met bijv. op 21 mei 6-7 paar met >32 jongen en halfwas pullen), Nijlgans (vanaf 5 juni een paar met <9 pullen), Bergeend (op 13 juni een paar met 8 pullen), Slobeend (op 13 juni een vrouwtje met 2 pullen), Tureluur, Bruine Kiekendief (twee nestvondsten en op 27 juni een paar met 3 jongen), Havik (nest na 8 mei verlaten en dus waarschijnlijk mislukt), Buizerd (op 20 juni een paar met tenminste 1 jong in Otterbos), IJsvogel (voor het 4^e opeenvolgende jaar in hetzelfde wandje!), Grote Bonte Specht (op 5 juni een paar met 2 jongen vanuit solitaire wilg bij Otterbos), Boerenzwaluw (dit jaar ook een nest onder de fietsbrug over het Kleine Gat), Blauwborst (op 13 juni een paar met jongen) en Roodborsttapuit (van 21 mei tot 27 juni een paar met jongen). Verder waren er nog "verdachte" waarnemingen van Grutto en Visdief.

8. Soorten en aantallen in 2011

Het totaal aantal broedvogelsoorten steeg in 2011 met 66 opnieuw naar recordhoogte. Het totaal territoria of broedparen liep op van 478 naar 512, ofwel een toename van 7%. De top drie bestond uit dezelfde soorten als de afgelopen twee jaar, maar nu voor het eerst met Rietzanger (78) als koploper, op ruime afstand gevolgd door Kleine Karekiet (53) en Wilde Eend (43).

De 'overall'-score was zonder meer positief en ook van de tweede winter op rij werden, wellicht met uitzondering van Waterhoen en Meerkoet, geen duidelijk negatieve effecten op de broedvogelstand geconstateerd.

De meest belangrijke ontwikkelingen zijn in onderstaande tabel samengevat.

Positief:

Nieuw	Terug (laatste jaar)	Nieuw maximum (vorig maximum)	Sterke toename (>50%)
Geen	Kwartel (2007)	Grauwe Gans 9 (max. 5 in 2007 en 2010)	Krakeend
	Grutto (1999)	Boerenzwaluw 19 (max. 17 in 2010)	Slobeend
	Groene Specht (2009) *	Rietzanger 78 (max. 54 in 2010)	Blauwborst
	Spotvogel (2009)	Tjiftjaf 10 (max. 8 in 2003)	Zwartkop
	Staartmees (2004)	Koolmees 8 (max. 7 in 2005 en 2007)	
	Boomkruiper (2009)	Rietgors 29 (max. 26 in 2010)	

Negatief:

Uitsluitend in de randzone	Verdwenen	Nieuw minimum (vorig minimum)	Sterke afname (>50%)
Patrijs **	Kluut	Geen	Waterhoen
Turkse Tortel	Kleine Plevier		
	Sprinkhaanzanger		

* Groene Specht was in 2010 wel in de randzone van het plot aanwezig.

** Patrijs is in 2011 wel weer in de randzone van het plot vastgesteld (op het volkstuincomplex op de hoek Kraagweg/Hoge Weg).

We hebben in 2011 weliswaar géén nieuwe soorten gevonden, maar er waren wel zes soorten die we vorig jaar of langer hebben moeten missen. Daaronder waren 'goede' soorten als **Kwartel** (voor het laatst in 2007, in een aardappelakker ten noorden van het Vissersdiep), **Grutto** (1999!, wekenlang alarmerend rond de nieuw gegraven poel langs het Vissersdiep maar vermoedelijk gebroed in een graszaadperceel ten noorden daarvan), **Spotvogel** (2009, met voor het eerst sinds jaren een territorium in de rand van het Otterbos) en **Staartmees** (2004, in het Otterbos). Verder werden voor eveneens zes soorten ('Soepeend' niet meegerekend) de hoogste aantallen ooit geregistreerd. Ronduit spectaculair was de verdere opmars van **Rietzanger** (78 tegen 54 in 2010) en **Rietgors** (29 tegen 26 in 2010), maar ook de groei bij **Boerenzwaluw** (19 tegen 17 in 2010), de wederopstanding van **Tjiftjaf** (10 tegen 8 in 2003) en, minder verrassend, de toename van **Grauwe Gans** (9 tegen 5 in 2007 en 2010, waarbij mogelijk enkele paren met pullen vanuit het Kleine Gat zijn meegeteld) mag niet onvermeld blijven. Dat geldt zeker ook voor de **Blauwborst** (van 2 naar 7) die na het dieptepunt in 2010 weer eens in de lift zat. Zoals gezegd stonden hier maar weinig negatieve ontwikkelingen tegenover. De pioniers **Kluut** en **Kleine Plevier** waren weer weg (maar hebben wel in het nabijgelegen nieuwe natuurgebied langs het Kleine Gat en Het Haventje gebroed), en van de **Sprinkhaanzanger** hadden we dit jaar alleen zangwaarnemingen vóór de datumgrenzen. De enige soorten die echt een veer moesten laten waren **Waterhoen** (van 5 naar 2, en een van de laagste scores ooit) en **Meerkoet** (van 19 naar 13, en terug op het niveau van eind jaren negentig)

De resultaten bij de koloniebroeders waren wisselend. De Blauwe Reiger-kolonie liep weer iets verder terug (van 26 naar 24) en van de Oeverzwaluw-kolonie was niet veel meer over (van 23 naar 16, maar nog maar enkele geschikte steilrandjes over). Boerenzwaluw en Huiszwaluw deden het daarentegen juist erg goed. Verder waren er zekere broedgevallen van o.m. Fuut (1 paar met pullen op 3 juli), Grauwe Gans (max. 7 paar met pullen op 24 april), Canadese Gans (1 paar met pullen op 2 juni), Nijlgans (2 paar met pullen vanaf 29 mei en 18 juni), Wilde eend, Bruine Kiekendief, Havik (ander nest en tenminste 1 juv. op 2 juni, voor het eerst succesvol!), Buizerd, Fazant, Meerkoet, IJsvogel, Grote Bonte Specht (1 paar met >2 pas uitgevlogen jongen op 2 juni), Roodborsttapuit, Ekster, Kauw en Zwarte Kraai.

9. Verspreiding

Hoewel de graslanden ogenschijnlijk geschikt zijn als broedgebied voor weidevogels en door de plaatselijke vernatting misschien zelfs geschikter zijn geworden hebben er vanaf begin jaren negentig vrijwel geen weidevogels meer in het reservaat gebroed. Bijna alles zit tegenwoordig op de akkers of in de akkerranden. De territoria van Veldleeuwerik, Graspieper en Gele Kwikstaart overlappen soms wel met de graslanden en de laatste jaren lijken zich ook weer enkele paren in het reservaat zelf gevestigd te hebben. De graslanden zijn in ieder geval nog wel van belang als voedsel- en opgroeigebied voor weidevogels.

Door de aanleg van het helofytenfilter en de natuurvriendelijke oevers langs het Vissersdiep en de sloot langs de zuidrand van het reservaat zijn er op veel meer plaatsen in het plot rietkragen en rietruigten ontstaan. Met name Kleine Karekiet, Rietzanger en Rietgors profiteren daarvan en hebben een veel ruimere verspreiding dan voorheen. Door de voortgaande verruiging van de rietkraag rondom het Groote Gat zijn er in dit deel van het gebied echter steeds minder territoria van de Kleine Karekiet.

10. Trends

In de periode 1982-2011 zijn er in het BMP-plot Groote Gat e.o. in totaal 88 soorten broedvogels vastgesteld, waarvan 44 soorten jaarlijks of regelmatig, 13 soorten onregelmatig en 14 soorten incidenteel. Verder zijn 4 soorten in de loop der jaren verdwenen (Torenvalk, Grutto, Tureluur en Ransuil) en hebben 13 soorten zich nieuw gevestigd (Grauwe Gans, Canadese Gans, Nijlgans, Krakeend, Tafeleend, Havik, Buizerd, IJsvogel, Groene Specht, Grote Bonte Specht, Oeverzwaluw, Blauwborst, Roodborsttapuit en Boomkruiper). Grosso modo volgt de aantalsontwikkeling de landelijke en/of provinciale trends. In onderstaande tabel zijn de aantalsontwikkelingen van de meest talrijke soorten (gemiddeld >5 broedparen of territoria, met uitzondering van kolonievogels) vergeleken met de landelijke en provinciale trends. De soorten die met groen zijn gemarkeerd doen het duidelijk beter dan elders en met rood duidelijk slechter.

Soort	Trend Nederland*	Trend Zuid-Holland*	Trend Groote Gat e.o.
	1990-2009	1990-2010	1990-2011
Krakeend	++	++	++
Wilde Eend	-	-	--
Slobeend	-	-	-
Kuifeend	+	+	+
Fazant	-	-	-
Waterhoen	=	-	--
Meerkoet	=	+	=
Kievit	-	-	+
Houtduif	-	-	--
Veldleeuwerik	--	--	=
Graspieper	-	-	=
Gele Kwikstaart	=	--	-
Winterkoning	+	+	++
Blauwborst	+	-	-
Merel	+	+	=
Rietzanger	+	+	++
Bosrietzanger	=	-	=
Kleine Karekiet	=	-	+
Tjiftjaf	=	+	++
Fitis	-	-	+
Koolmees	+	-	+
Rietgors	+	-	++

* bron: SOVON&CBS

++	sterke toename	=	stabiel	-	matige afname
+	matige toename			--	sterke afname

De goede score van de rietvogels zal ongetwijfeld samenhangen met de veranderingen in inrichting en beheer van het gebied. Dat ook de akkervogels het relatief goed doen is opvallend maar minder goed verklaarbaar. Kennelijk geeft een graslandkern toch een bepaalde meerwaarde aan een grootschalig akkerbouwgebied. Het fungeert als voedsel- en opgroeigebied voor akkervogels en leidt tot hogere dichtheden. Enkele doorgaans algemene soorten als Wilde Eend, Waterhoen en Houtduif doen het daarentegen veel slechter dan in vergelijkbare gebieden in de omgeving. Het zou kunnen dat predatie hierbij een rol speelt.

Snorvliegersø boven het Oude Land van Strijen í en de nasleep

Gerard Ouweneel

Op dinsdagmiddag 27 december probeerden Arie en Leen van der Linden in het Oude Land van Strijen de aanwezige Dwergganzen te tellen en hoopten ze wat ringen af te lezen. Op zeker moment kwamen alle ganzen in paniek op de vleugels. Twee aan een soort valscherms met hulpmotor hangende lieden naderden laag over het gebied en gingen aan het klieren, juist boven een van de locaties die de Dwergganzen prefereren. De dingen kwamen daarbij zo laag dat een van de heren vlakbij de EHS-strook met zijn voeten nagenoeg aan de grond kwam. Al bij al waren ze 10-15 minuten bezig. Die hele periode bleven de ganzen en andere vogels in paniek boven het Oude Land Midden en Zuid in de lucht. Arie en Leen die zich mateloos ergerden, schatten dat het om circa 25.000 individuen ging. Met in het hoofd dat het Oude Land toch echt een Natura 2000 gebied is, namen ze contact op met de politie Zuid-Holland Zuid. Arie kreeg laconiek te horen dat deze zich met zulke kwesties niet bezighield.

Gelukkig waren Arie en Leen niet de enige getuigen. Janus Verkerk had de toestelletjes ook gezien en Michael Hitzerd zag ze landen op het erf van een boerderijen in een belendende polders. Dick van Houwelingen en later ook Jan van Westen namen contact op met de bewuste boer. Diens echtgenote vertelde dat ze de heren desgevraagd de afgelopen zomer toestemming hadden gegeven van het erf gebruik te maken om met hun snorvliegtuigjes het luchtruim te kiezen. Mochten de bewuste personen nog eens terugkomen, dan zou ze hen vertellen dat door boven het Oude Land te gaan vliegen, ze in overtreding waren. Immers, ingevolge de Flora- en Faunawet kunnen ze geverbaliseerd worden. Voordien had Jan van Westen direct actie ondernomen door contact op te nemen met zowel de gewone politie als de luchtvaartpolitie. Schrijver heeft de provincie Zuid-Holland ingelicht, de bewakerø van de Natura 2000-terreinen. Al op 10 januari kwam het tot een overleg, waarbij aanwezig twee functionarissen van de beheerder Staatsbosbeheer, twee van de politie en een functionaris van de Omgevingsdienst Zuid-Holland. Die laatste Dienst is pas net operationeel. Daarover zo meteen wat meer.

Dick van Houwelingen nam deel aan het overleg van 12 januari 2011. Hij mailde rond dat al ten tijde van de gebeurtenis van 27 december gebleken was dat het waarschuwen van de dierenpolitie, gewone politie en ook de luchtvaartpolitie zinloos, maar dat steeds opnieuw blijkt dat er grote behoefte is aan een telefoonnummer om direct een milieu-heterdaadjeø te melden, in het vertrouwen dat er een effectieve actie volgt. Staatsbosbeheer gaf voor wat de door haar beheerde gebieden in onze streek op dat alsdan haar calamiteitnummer **06-20965142** kan worden gebruikt. Degene die dan de melding krijgt, bepaalt aan wie hij deze doorgeeft. Het advies was altijd te proberen fotoø te maken van de verstoring en de verstoorders. Het gaat daarbij dus niet alleen om verstoring door snorvliegers (ULVø), maar ook om andersoortige verstoringen in de door SBB beheerde gebieden, waarvan de belangrijkste zijn de APL-polder, de Esscheplaat, de Hoogezandsche Gorzen, de Oosterse Bekade Gorzen, de Ventjagersplaat, Groot-Koninkrijk, het Oude Land van Strijen en oeverstroken van het Plan Argus.

De gebiedsverantwoordelijke vanuit de onlangs Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) is de heer Herman Leppink, email: H.Leppink@ozhz.nl. Deze onlangs opgerichte Dienst is de voormalige afdeling handhaving groene wetgeving van de provincie Zuid-Holland. De bij velen van onze vogelwerkgroep bekende Bas de Bruin is de seniorfunctionaris van de OZHZ. Deze OZHZ houdt vanuit de provincie o.a. toezicht op naleving van de Natura 2000 bepalingen en krijgt per mail graag door hetgeen misgaat. Het kan geen kwaad Bas de Bruin eens uit te nodigen op een van de avonden van onze vogelwerkgroep of hem eens te interviewen over zaken waarvan hij denkt dat het nuttig is attent op te zijn.

Het positieve van de gehele droeve gebeurtenis van 27 december is dat het blijkt dat er heel wat ogen en oren rond het Oude Land van Strijen zijn. Een van de negatieve gevolgen zou kunnen zijn dat enkele dagen na de snorvliegerij het overgrote deel van het contingent in het Oude Land van Strijen verblijvende Dwergganzen was vertrokken. De snorvliegtuigjes, met het vuurwerkspektakel van Oudejaarsnacht, werd de vogels wellicht teveel.

En tenslotte: zorg dat u in het veld bij een bezoek aan een SBB-gebied het SBB-alarmsnummer bij de hand hebt en ook een fototoestel.

Trek van Purperreiger en Blauwe reiger over het Groot Koninkrijk 2011

Arie van der Linden & Sander Elzerman

Vorig jaar volgden wij voor de eerste maal de trek van Purper- en Blauwe reiger over het Groot Koninkrijk bij ø Gravendeel. Het was toen redelijk succesvol en om die reden wilden wij dat fenomeen ook dit jaar weer volgen. Vanzelfsprekend was de Purperreiger wederom de doelsoort van dit onderzoek. Op 15 augustus, zo ongeveer de tijd dat de trek van deze reiger begint, draaide de wind naar NW. Vanaf die datum zijn wij tot en met 28 september iedere avond, als het weer het maar enigszins toeliet, op onze vaste locatie aanwezig geweest. Op de dagen niet vermeld in bijgaand verslag was dat zodanig slecht dat geen trek te verwachten was. In totaal waren wij 38 avonden op onze post aanwezig. Op 24 daarvan passeerden ons 1 of meerdere groepen reigers, en op 14 avonden werden Purperreigers gezien. In totaal noteerden wij 830 reigers: Purperreiger 488 ex., Blauwe reiger 253 ex. en niet op naam te brengen 89 ex. Dit waren aanzienlijk hogere aantallen dan het resultaat van vorig jaar, toen telden wij in totaal 589 reigers (resp. 343, 178 en 68 ex.). Doordat wij beter waren voorbereid noteerden wij nu vanaf het begin alle groepen afzonderlijk met tijdstip van doorkomst, trekrichting en groepssamenstelling en -grootte. Dit leverde goede aanvullende informatie op waarover verderop meer.

Gedrag tijdens trek

De trek verliep niet altijd vlot en in een vaste richting. Op 15 augustus cirkelde een groep van 5 Purperreigers bijna een ½ uur boven IJsselmonde voordat ze doorvlogen richting ZW. Op 19 augustus zagen wij een groep van resp. 14 ex. en 9 ex. Bij de Gorzen, Ridderkerk waren vrijwel zeker dezelfde twee groepen ook gezien en was het tijdstip daarvan genoteerd. Het bleek dat één groep er bijna een kwartier over deed en de andere groep een ½ uur voordat ze ons passeerden. Op 30 augustus kwam een groep van 6 Purperreigers constant van richting veranderend aanvliegen en cirkelden ook nog wat rond met afhangende poten. Uiteindelijk trokken ze zo te zien strak door richting ZZO. Op 4 september ontdekten wij een groep van 4 Purperreigers westelijk van ons, zo ongeveer boven de Oude Maas, die aarzelden en vrijwel stil vielen. Dit tot een Blauwe reiger in onze telescoop verscheen en zich aansloot. Wij bleven deze groep nog kort volgen en zagen die aansluiten bij een in de buurt vliegende groep van 5 Purperreigers en een Blauwe reiger. Wij hadden ook het idee dat met een wind uit noordelijke richting de reigers ons sneller passeerden, dus sneller vlogen.

Groepsgrootte enz.

In totaal zagen wij 109 groepen reigers passeren. Hiervan waren 15 groepen gemengd, met zowel Purper- als Blauwe reiger. Niet determineerbaar waren 17 groepen. De grootte van die groepen was, inclusief van die niet op naam waren te brengen: 11 maal slechts 1 reiger, 42 maal 2 ó 5 reigers, 32 maal 6 ó 10 reigers, 12 maal 11 ó 15 reigers en 8 maal 16 ó 20 reigers. Grotere groepen waren 2 maal 23 ex., 1 maal 25 ex. en een mega groep van 52 ex. Deze was door het harmonica effect voor in de groep vrij lastig te tellen en bevatte (ca) 42 Purperreigers en 10 Blauwe reigers. Het aantal groepen dat geheel of gedeeltelijk uit Purperreigers bestond was 61. Gemengde groepen passeerden ons, op één na, vanaf 29 augustus.

Tijdstip doortrek

Tussen 18 ó 19 uur passeerden ons 22 groepen reigers, dit vooral vanaf eind augustus. De vroegste trok langs om 18.18 uur op 18 september, later in het seizoen dus. Tussen 19 ó 20 uur zagen wij 57 groepen en tussen 20 ó 21 uur 30 groepen. Deze laatste vooral tot en met 4 september, dit vanzelfsprekend door de steeds vroeger invallende duisternis.

Windrichting tijdens de trek

Dat reigers bij voorkeur trekken met een noordelijke wind was al bekend (M. v.d. Bosch en R. Vlek 2006) werd wederom bevestigd: 69% van de Purperreigers waren te zien met een zwakke WNW ó NO wind. Bij 63 ex. betrof dat een NW wind; bij 48 ex. een WNW wind; bij 139 ex. een NO wind en bij 87 ex. een NNO wind. Met een zwakke W wind passeerde 18% (88 ex.) en met een WZW wind 8,5% (41 ex.). Verder kwam nog 4,5% (22 ex.) over met vrijwel geheel windstil weer.

Purperreiger (Lodewijk Ouwens)

Schatting totalen Purperreigers die de Gorzen, het Groot Koninkrijk en de Biesbosch passeren

Uit onderzoek (J. v.d. Winden et al 2010a) is gebleken dat na de broedtijd veel Purperreigers hun broedgebieden verlaten en zich verspreiden, tot aan hun vertrek

naar het zuiden, over geschikte foerageergebieden. Daar worden tevens slaappleatsen bezocht. De wegtrek volgt dan vanuit die gebieden, zodoende zal die een vrij brede baan beslaan. Omdat die vrijwel geheel in Z tot ZW richting plaats vindt zal een deel dat het Groot Koninkrijk, 3s Gravendeel passeert ook in de Gorzen, Ridderkerk worden waargenomen. De reigers die de Biesbosch, Dordrecht passeren zullen volgens mij, gezien de ligging en de trekrichting, amper waargenomen worden bij eerder genoemde posten. Aan de hand van de gegevens per groep en tijdstip van doortrek is een analyse gemaakt van de aantallen die het 6Groot Koninkrijk6 en 6de Gorzen6 passeren. Dit was door allerlei oorzaken niet gemakkelijk. Onderweg voegen groepen zich samen en / of sluiten andere reigers zich aan. Ook vliegen lang niet alle groepen rechtstreeks door naar het zuiden. Een ander punt was de juiste determinatie. In het Groot Koninkrijk is die soms lastig. De groepen komen vrij hoog over en op sommige dagen is door tegenlicht, vooral als de reigers ten westen passeren, het zicht niet al te goed. Ondanks genoemde problemen is de gevonden 51% aannemelijk. Voor 2011 zou dat betekenen dat ongeveer zo6n 1325 6 1550 Purperreigers deze 3 posten passeerden. (de Gorzen 585 ex., Groot Koninkrijk 50% van het totale aantal van 488 ex. en de Biesbosch 503 ex. maar diverse dagen niet geteld). Dit is toch een aanzienlijk deel van de Nederlandse populatie.

Vliëgsnelheid van de overvliegende reigers

Naast de aantallen is ook gekeken naar hoe lang het duurt voordat een reiger die de Gorzen passeert ook boven het Groot Koninkrijk gezien wordt. Op basis van de 43 groepen reigers, die op beide telposten gezien zijn, komen we tot een gemiddelde van 15 minuten. Zoals ook bij het gedrag beschreven staat varieerde de doorkomsttijd aanzienlijk. De groep van 5 Purperreigers op 15 augustus deed er 34 minuten over, terwijl de snelste groep binnen 7 minuten beide telposten was gepasseerd (22 september).

Hemelsbreed is de afstand tussen de Gorzen en het Groot Koninkrijk ca. 8 kilometer. Met dit gegeven kunnen we ook de vliëgsnelheid berekenen. We komen dan tot een gemiddelde snelheid van 34,8 km/uur (9,66 m/s) bij Purperreigers en 36,6 km/uur (10,17 m/s) bij Blauwe reigers. De treuzelende groep van 15 augustus vloog hierbij 14,1 km/uur (3,92 m/s), terwijl de snelste groep met 68,6 km/uur (19,05 m/s) passeerde. De gevonden snelheden liggen iets onder het gemiddelde die J. v.d. Winden et al. (2010b) vonden met hun zenderonderzoek. Uit die gegevens bleken Purperreigers een gemiddelde van 45,9 km/uur te behalen tijdens hun trek naar het zuiden. Een mogelijke verklaring voor de lagere vliëgsnelheid is dat de reigers die wij zien hun snelheid nog moeten opbouwen en de juiste trekrichting moeten bepalen.

Gebruikte informatie:

Trektellen.nl: de Gorzen, Ridderkerk / Dordtsche Biesbosch

Miranda van den Bosch & Ruud Vlek. Najaarstrek van Purperreigers over Ridderkerk, 2002-2005.

Limosa 79 (2006)

Jan van der Winden et al. (a) Slaappleatsen en foerageergebieden van Purperreigers in het Groene Hart in de nazomer. Limosa 83 (2010)

Jan van der Winden et al. (b) Large birds can migrate fast: the post-breeding flight of the Purple Heron Ardea purpurea to the Sahel. Ardea 98 (2010)

Gezamenlijk jagende Haviken?

Gerard Ouweneel

De teams die in het najaar de trektelpost Zuidpunt Hoeksche Waard bemannen, kunnen daar nogal eens het hart ophalen aan voorbijflitsende Haviken. Ze worden niet beschouwd als trekkers, maar als vogels die ter plekke huizen. Ze komen dan ook niet in Menno Korbijns trektelboekhouding.

Op 22 oktober 2011 was het weer raak. Boven en rond de terreinverhoging vlak ten noorden van de post stooft een man Havik achter een Houtduif aan, die steeds aan zijn belager wist te ontkomen, zij het maar net. Ineens nam een out-of-the-blue tevoorschijn komende vrouw Havik de jacht over. Het was plotseling een heel spektakel front trektelpost, waarbij de Houtduif waarschijnlijk het hoofd meest koel hield, want de vogel slaagde erin ook aan de vrouw Havik te ontkomen, zij het wederom op het nippertje. Was het stel Haviken gezamenlijk op jacht? Van Boomvalken heb ik dat een paar maal waargenomen, maar nog nooit van Haviken, en er ook niet over gelezen. Thuisgekomen heb ik de beschikbare literatuur erop nageslagen, maar ik vond niets. Op een mailtje naar Rob Bijlsma reageerde deze als volgt:

Neen, gezamenlijk jagende Haviken nooit gezien, noch iets over gelezen. Die Haviken zijn verre van sociaal, hoor. Ik zie ze hier wel eens rondklooien rond dezelfde cluster Houtduiven, maar dan is het vermoedelijk meer per ongeluk dat ze elkaar treffen bij dezelfde voedselbron. Net nog spatte er een mannetje de bosrand uit, voorafgegaan door een groepje Houtduiven, terwijl tegelijkertijd een vrouwtje langs diezelfde bosrand op de wind hing. Toch noem ik dat geen gemeenschappelijke jacht

Neen dus, waarbij het wèl zou best kunnen dat langs de zuidkant van de Hoeksche Waard aanwezige Haviken vaak een kijkje komen nemen op de locatie van de trektelpost. In de eerste plaats is het zich ter plekke presenterende coulisselandschap ideaal jagende Haviken. En in de tweede plaats passeert erop gunstige trekdagen een stroom Houtduiven, stapelvoedsel voor Haviken.

Een Witkopstaartmees in Maasdam

Gerard Ouweneel

Dat het bij het observeren (en genieten) van wintergroepen Staartmezen de moeite waard is attent te zijn op Witkopstaartmezen, kregen Els en ik ingescherpt op 23 december 2011. Waarschijnlijk dankzij het overvloedige aanbod van de vondsten die de vogelvoerindustrie heeft bedacht, is onze tuin opgenomen in het voedseltraject dat een of meer groepen Staartmezen door Maasdam afleggen. In de namiddag van 23 december kwam er een groep van 10+ exemplaren langs, vogels die een rondje maakten langs de vetbollen, voersilo's en nog andere door de firma vervaardigde vernuftigheden. De Witkop sprong er direct uit. Voor de groep weer doortrok, konden Els en ik de vogel even prima bekijken, waarbij goed te zien was dat de gehele kop inclusief de achterhals smetteloos wit was. Normaal kijk ik toch al buitenmodaal vaak naar buiten, maar die beide kerstdagen deed ik dat zo vaak dat de familiefeestgedachte geweld werd aangedaan. Desondanks geen Staartmezen. Maar daags na Kerst kwam er weer een groepje langs. Het waren er niet meer dan vijf stuks en er was evident geen Witkop bij. Wel was er op waarneming.nl een melding van een groep van 10 exemplaren met een Witkop in Dordrecht. Maar we zitten pas halverwege de winter!

De Witkopstaartmees is een ondersoort van onze Staartmees. Het verspreidingsgebied ligt in Noordoost-Europa, waarbij de grens ongeveer over Zuid-Denemarken loopt. Er zijn tussenvormen. Soms zijn er kleine invasies.

Verslag roofvogeltelling januari 2012

Janus Verkerk

Niets zo onvoorspelbaar als een Nederlandse winter. De roofvogeltelling vond dit jaar plaats in de week van 14 tot 22 januari, door de tellers zelf in te vullen welke dag. Zij die kozen voor de eerste teldag deden daar goed aan. Het was een stralende dag met zingende Koolmezen, Grote lijsters en baltsende Holenduiven. Later in de week verslechterden de omstandigheden maar het bleef zacht. Slechts enkele weken later viel extreme koude in en werden de rayonhoofden van de elfsteden bijeen geroepen. Maar in de telling dus geen enkele sprake van een wintereffect. Integendeel.

Zachte winters geven in de geschiedenis van de roofvogeltelling de hoogste scores. Zeker bij een goede muizenstand wanneer ook nogal wat Torenvalken blijven hangen. Tot begin januari 2012 was dit het geval. Het totaal aantal van 524 getelde roofvogels was het hoogste ooit. Voor de eerste keer in de geschiedenis van de telling lag het totaal in de Hoeksche Waard dus boven de 500. Een mijlpaal. Debet hieraan was het enorm hoge aantal Buizerds (388) en een meer dan goed gemiddelde van de Torenvalk. (92) Een gemiddeld atlasblok van 5x5 km levert al gauw tussen de 25 en 50 Buizerds op maar in blok 43-15 werden alle records gebroken met 69 exemplaren waarvan 13 op één akker die rijkelijk voorzien was van regenwormen. Het lijkt voorspelbaar dat dit blokrecord nog wel even zal staan. Parallel hieraan loopt natuurlijk ook een voorspoedige ontwikkeling van het broedbestand van de Buizerd in de Hoeksche Waard.

Al in de trektijd was sprake van veel Ruigpootbuizerds in Nederland. Vooral de Waddeneilanden waren rijkelijk bedeed maar ook elders regende het waarnemingen van deze fraaie soort. Gelukkig werd in onze telling ook een exemplaar opgemerkt, n.l. op de Korendijkse slikken. Tevens viel op waarneming.nl te lezen dat er in de telweek ook 2 op Tiengemeten waren gezien. Om dubbeltelling uit te sluiten is in de eindlijst voor Tiengemeten 1 exemplaar doorgevoerd.

Sperwer (14) en Havik (8) voldeden precies aan het verwachtingspatroon op basis van de uitslagen van de laatste jaren. Dat gold ook voor de Slechtvalk.(8)

De beide kiekens houden er natuurlijk heel verschillende overwinteringsstrategieën op na. De Bruine (1) blijft in zachte winters weleens hangen, terwijl de Blauwe (7) een reguliere wintergast hoort te zijn. Met name de laatste soort staat de laatste jaren toch wel erg onder druk.

Het blijft altijd weer een uitdaging een Smelleken te vinden op onze Hoekschewaardse akkers. Dit jaar hadden 2 telgroepen dit geluk. Ook deze soort gaat het bepaald niet voor de wind. Op de trektelposten is de trefkans voor een Smelleken nog het grootst. `s Winters zijn ze de laatste jaren zeer schaars. Boeiend is daarentegen de ontwikkeling van het Zearenden bestand. Steeds meer maanden van het jaar zijn ze te zien in de Hoeksche Waard. Eigenlijk zijn ze maar een paar maanden weg want vanaf augustus duiken ze alweer op. Met een vers gebouwd Zearendnest in de buurt, hemelsbreed op nog geen 12 kilometer van de Hoeksche Waard, valt haast te voorspellen dat de zomerwaarnemingen hier ook toe gaan nemen. In de telweek werden minimaal 2 exemplaren gezien in het Hollandsch Diep gebied en 1 exemplaar in de regio Tiengemeten /Ventjagersplaten. Om dubbeltellingen uit te sluiten is een defensieve aanname van 2 exemplaren zeker gerechtvaardigd. Opvallend hierbij is ook het feit dat al aardig wat Zearenden in onze regio een vrijwel volwassen kleed hebben. Toekomstmuziek?

Van het eiland Tiengemeten werden uit verschillende hoeken nogal wat waarnemingen ontvangen. De opgesomde data zijn voor het grootste gedeelte van de telploeg, aangevuld met een paar losse waarnemingen van anderen uit de telperiode. Het totaal aantal van 20 roofvogels voor dit eiland past in het gemiddelde van de laatste jaren.

Rest nog de waarneming van een grote bruine valk die op waarneming.nl als Giervalk werd opgevoerd. Kennelijk geïnspireerd door de vele waarnemingen op dit forum van een overwinterend exemplaar in Zeeuws Vlaanderen. Onze tellers namen een meer behoudend standpunt in ten aanzien van de determinatie. Er vliegen in de delta ook wel eens ontsnapte grote valken rond van valkeniers. Mogelijk gaat het om één van dit soort vogels. Van een raszuivere Giervalk was geen sprake. Het tellen van roofvogels in de winter is niet alleen leuk maar ook zeer boeiend. Inmiddels is een lange reeks van tellingen beschikbaar waarin duidelijk een ontwikkeling is te zien.

Dank dus aan alle tellers voor de vele uren veldwerk.

Bijzondere vogelsoorten in de Hoeksche Waard in 2011

Menno Korbijn

Terugkijkend op het afgelopen jaar kunnen we wel zeggen dat er een aantal prachtige waarnemingen bij zaten met als onbetwist hoogtepunt natuurlijk de Rossømeeuw .

Maar er was uiteraard nog meer; zoals te zien in het volgende overzicht.

Na de koudeperiode van december 2010 druppelden er in het begin van het jaar nog waarnemingen binnen van Roerdompen op verschillende plekken in de Hoekse Waard waarvan de vogel zich in de westelijke APL zich regelmatig mooi liet zien.

Vanaf eind mei waren Roerdompen ook weer te zien en te horen op Tiengemeten.

Een Kwak werd gezien nabij de Schuringse haven op 16/7 (GOu) en een overtrekkende vogel vloog op 6/8 over Nieuw Beijerland (HBe). Daarnaast waren 2 onvolwassen Kwakken van half september tot eind oktober aanwezig in de haven van Nieuw Beijerland.

Twee Zwarte Ooievaars waren ter plaatse nabij Numansdorp op 26/8 (VWG HWL) en een recordlate vogel was op 5 en 6/11 aanwezig in de Oosters Bekade Gorzen. (OBG)

Ongetwijfeld dezelfde vogel werd op 5 november al gezien op nabijgelegen telposten, eerst in Kinderdijk en daarna over Ridderkerk om aan het eind van de dag dus op te duiken in de OBG.

Net als in 2010 was het winterweer er de oorzaak van dat er voor onze begrippen flinke groepen Wilde Zwanen te zien waren zoals 20ex. op 2 januari in de Hogezaandse Polder (DvH) en 22ex. in Het Oudeland gemeld vanaf 22/1 t/m 29/1 (div. waarnemers) . Daarnaast werd ook nabij sØGravendeel regelmatig een groep van 12ex. gezien.

Dwergganzen werden in de periode jan-mrt gezien met het hoogste aantal in die periode 45ex. op 6/2 , vanaf eind februari liepen de aantallen hard terug en moesten we wachten tot begin oktober tot de eerste weer verschenen en op 30/11 werd het hoogste aantal tot het einde van het jaar geteld: 96 ex. (TMu)

Een Sneeuwgans was eveneens in het Oudeland aanwezig vanaf 5/2 tot 2/4.

Ben je toch al in het Oudeland dan kan het vaak lonend wezen om ook nog naar een Roodhalsgans te gaan zoeken en in deøganzenperiodeø is er vaak wel één aanwezig of zoals begin december 2011 zelfs 2. (div. waarnemers)

Een Rotgans in de Hoekse Waard is misschien wel verrassender dan bovengenoemde soorten en werd een aantal keren gemeld op toch wel verschillende plekken oa. Korendijkse Slikken, Tiengemeten en ook weer het Oudeland.

Is het eenmaal april dan kan het zo maar gebeuren: die overvliegende roofvogel houdt zijn vleugels toch wel wat anders dan je van een Buizerd gewend bent en als hij draait zie je een lichte baan op de bovenkant en even is het staartvorkje te zien, kortom je staat naar een Zwarte Wouw te kijken. Op 22/4 werden er maar liefst 3 tegelijk gezien boven Polder Raepshille (PdB). Daarnaast nog 6 andere voorjaarswaarnemingen en 2 najaarswaarnemingen.

Van de Rode Wouw zijn in 2011 10 waarnemingen bekend, uiteraard het meest overtrekkende vogels. Grauwe Kiekendief werd 3 keer gemeld: 30/4 in het Oudeland (waarneming.nl) op 7/5 ook in het Oudeland (HWe) en op 27/8 in de Hogezaandse Polder (MBe).

Na jaren van afwezigheid was 2010 uit het niets eigenlijk ineens een topjaar voor Ruigpootbuizerd en deze positieve trend zette zich voort in 2011 met ook weer een goed najaar. De meeste waarnemingen komen van Tiengemeten, Korendijkse Slikken en het Oudeland.

Zeearenden werden met uitzondering van mei en september in alle maanden van het jaar gezien met in totaal meer dan 100 meldingen waar natuurlijk veel dubbeltellingen bij zitten.

Het patroon lijkt te zijn: 2 onvolwassen vogels waren aanwezig vanaf het begin van het jaar tot maart tussen Strijensas en de Ventjagersplaten. Het handjevol waarnemingen daarna tot oktober zullen waarschijnlijk vogels uit de Biesbosch zijn geweest. Vanaf begin oktober nemen de waarnemingen weer toe waarbij vaak een duo wordt gezien, een onvolwassen vogel en een al bijna volwassen die aan de zuidrand van de Hoekse Waard aanwezig waren tot het eind van het jaar.

Twee Kwartelkoningen waren aanwezig vanaf 28/6 t/m 10/7 in polder Bonaventura .

De zweeps slag van het Porseleinhoen werd een aantal keer gehoord op de westkant van Tiengemeten vanaf eind mei. (div. waarnemers ook nog met geluidopnameø)

Een Kraanvogel was op Tiengemeten te zien op 12/8 (RBU,JvdB), mogelijk was dit dezelfde vogel die zich daarna langdurig ophield op de Slikken van Flakkee.

Een Griel was aanwezig in het Oudeland van Strijen (24/4 AHa) en hoewel deze in eerste instantie vervaagd was ingevoerd stonden er zoveel paardenbloemen op de foto dat de precieze plek gauw was teruggevonden. De dag erna was deze nieuwe Hoekse Waard soort door honderden vogelaars te bekijken. De volgende dag was de Griel spoorloos maar werd op 7/5 toch nog gezien door broedvogeltellers in het Oudeland.

Al een paar jaar verschijnen er rond de derde week van april ineens op ook wel een beetje vaste plekken Steltkluten, afgelopen jaar werden er 2 gezien op 22/4 in het plasje bij Groot Koninkrijk (RWi). En wat later net als voorgaande jaren weer op Tiengemeten (2/5 5ex.) en het hoogste aantal hier is 8 op 22/5, de laatste waarneming werd gedaan op 1/8.

Strandplevieren werden voor het eerst sinds de jaren 70 weer waargenomen en wel in de OBG. (div waarnemers)

De waarneming van een Blonde Ruitersneeuwde bijna onder in het ornithologisch geweld van de Rossmeeuw en de Griel maar was prachtig te zien in de OBG van 24/4 t/m 28/4 gevonden door Marijn Bauters uit België en het zou niet de laatste keer zijn dat een Belg een mooie soort zou ontdekken in Nederland in 2011.

Erg leuk was een Grauwe Franjepoot in een plasje naast de kijkhut in Oudeland Noord (ABu) en was aanwezig van 25 t/m 27 augustus.

Een supervondst was de Rossmeeuw van de OBG die ontdekt werd door Martin Prins op 21 april. Eigenlijk was alles uniek aan deze waarneming: allereerst de vogel natuurlijk zelf, de 1^e NL-waarneming van een Rossmeeuw in het binnenland, in het voorjaar en dan ook nog eens prachtig weer. Eigenlijk alle andere Nederlandse waarnemingen voor zover mij bekend zijn van langs de kust tussen november en januari met meestal de bekende weersomstandigheden: harde wind, buien en koud. Vele honderden mensen zijn naar de OBG afgereisd om deze in alle opzichten speciale vogel te zien die op 25/4 voor het laatst aanwezig was.

Reuzensterren werden in 2011 2 keer opgemerkt op 2/5 1ex op Tiengemeten (waarneming.nl) en op 20/9 was een Reuzenster kortstondig aanwezig op de Korendijkse Slikken (MPr).

Grote sterren zijn in de Hoekse Waard eveneens schaars; op 25/4 was een groepje aanwezig in de OBG (waarneming.nl) daarnaast werd op 3/6 een overvliegend groepje gezien over het Vuile Gat (GTa)

Op Koninginnedag werden in de inmiddels behoorlijk populaire (en terecht) OBG 5 Witwangsterren gezien (HBe/MBe).

Witwangstern (Martin Benard)

Zomertortels waren met slechts 4 waarnemingen in 2011 zeldzaam genoeg om deze rubriek te halen. In 2011 werden 2 Velduilen doorgegeven; allebei in oktober waarvan er één werd gezien in het Groot Koninkrijk op 2/10 (AdB) en een overtrekkende op de telpost van de buisleiding op de 20e. (MKo) Dit jaar werd er maar liefst 3 keer een Hop gezien: op 30/3 bij de Westdijk (MMo) nummer 2 zat op de Golfbaan bij Cromstrijen op 18/4 (TBr) en de 3e werd tijdens de watervogeltelling op Tiengemeten ontdekt op 12/8 (RBU/JvdB) .

Een Draaihals was aanwezig aan de uiterste westkant van het Groot Koninkrijk op 2/5.(AvdL/LvdL) Leuk detail hierbij is dat er op deze plek al vaker een Draaihals gezien is.

Op 8/10 werd tijdens een excursie van de Strijense vogelcursus een Draaihals gezien nabij de vuurtoren van Sas (JVe).

Welk vogeltje heb ik nou eigenlijk gefotografeerd op Tiengemeten vroeg iemand zich af op een vogelforum, uit de overduidelijke foto's bleek het om een vrouwtje Citroenkwikstaart te gaan. Deze waarneming werd gedaan op 1/5 en voor wie de foto's even wil bekijken hierbij de link: vogelvisie.nl/forum/topic/34276.

Net nog op het randje van 2011 werden op Nieuwjaarsdag de al eerder ontdekte Pestvogels nog gezien bij de Borrekeken (JRa). Op 3 mei werden leuke groepjes Paapjes gezien op verschillende plekken bv. 12 in het Oudeland (DvH) en op Tiengemeten maar liefst 15 (waarneming.nl). Boomklevers zijn inmiddels vaste gasten geworden op de Esseplaat en zijn jaarrond aanwezig.

Afgelopen najaar was wel bijzonder goed voor Klapeksters, op een gegeven moment werden in oktober/november op 7 verschillende plekken Klapeksters gemeld: vanaf Tiengemeten, Buisleiding, de Staart, Groot koninkrijk, het Oudeland, Zomerlanden Gorzenbosch en Korendijkse Slikken wat uiteindelijk de enige *ölongstayerö* zoals altijd bleek te zijn.

En al kan er natuurlijk altijd een dubbeltelling bijzitten opvallend was het wel.

Op 26/3 werd nog een leuke voorjaarswaarneming gedaan van een Klapekster in het Oudeland van Strijen. (PdB)

Wielewalen lijken zich te beperken tot 2 gebieden: Het Veerbos en de Esseplaat waar nog geen handjevol waarnemingen vandaan komen.

Roodmus werd eindelijk ook eens aan de westkant van de Hoekse Waard waargenomen en het was gelijk 2 keer prijs: 24/5 was het bekende deuntje te horen in Nieuw Beijerland (MPr) en op Tiengemeten werd er op 11/6 een gehoord op de camping (FAa) die toen nog intact was.

Een Geelgors aan de grond was de beloning voor jarenlang trouw de vogels rondom huis voeren door onze voorzitter en werd gezien op 2^e Kerstdag.

Hierbij wil ik iedereen uiteraard bedanken voor het doorgeven van waarnemingen op welke manier dan ook.

Pilot 'Akkervogels in de Hoeksche Waard' gaat van start

Sander Elzerman

Komend voorjaar wordt in de Hoeksche Waard gestart met een nieuw initiatief om de akkervogels te helpen. Op diverse locaties op het eiland worden akkerranden ingezaaid met bloemen- en zaadmengsels voor de akkervogels. De meeste randen zullen ook blijven staan in de winter. Op die manier worden de vogels van extra voedsel voorzien om ze de winter door te helpen. Tijdens het project zal het effect op de broedvogels en wintergasten worden gemeten.

Dit nieuwe akkerrandenproject 'Akkervogels in de Hoeksche Waard' vormt een aanvulling op de bestaande projecten van de FAB-randen, Akkerbouw in Groen & Blauw en de Agrorandenregeling. Waar de reeds bestaande projecten vooral gericht zijn op de broedvogels en insecten, is het nieuwe pilotproject met name bedoeld voor wintervogels. Uit diverse onderzoeken is inmiddels gebleken dat de overleving van akkervogels gedurende de strenge winterperiode een groot effect heeft op de broedvogelstand. De nieuwe akkerranden zullen grotendeels bestaan uit zaadhoudende kruiden en granen om in de winter voor extra voedsel te zorgen. Daarnaast zullen enkele zomerranden worden ingezaaid om jonge vogels te voorzien van insecten en beschutting.

In totaal wordt ca. 6 ha. aan akkerranden aangelegd binnen deze pilot. De randen bevinden zich verspreid over de Hoeksche Waard met concentraties in het oosten en westen. In het oosten zijn de meeste akkerranden te vinden tussen 's-Gravendeel en Strijen. Aan de andere kant van het eiland worden ten zuiden van Goudswaard diverse randen aangelegd. De overige akkerranden komen rondom Mijnsheerenland te liggen.

De pilot loopt vanaf het voorjaar 2012 tot voorjaar 2014. Gedurende deze periode zal ondergetekende namens het HWL het effect op de akkervogels monitoren. Jan Uljee is namens het HWL afgevaardigde in de projectgroep. In de maanden oktober-maart worden alle aanwezige vogels geteld om een beeld te krijgen van de wintervogels. De broedvogels worden in kaart gebracht op basis van tellingen volgens de BMP-methode van SOVON. Om het effect van de akkerranden te bepalen worden de aantallen op akkers met randen vergeleken met die van akkers zonder deze speciale randen. De resultaten van de tellingen komen uiteraard ter beschikking van het HWL te staan.

Mocht u komend voorjaar een interessante broedvogel of leuke aantallen vogels aantreffen dan hoor ik het graag. Aanvullingen zijn altijd welkom!

Voor vragen of meer informatie over de monitoring kunt u contact met mij opnemen via info@elzermanecologischadvies.nl.

Om op de hoogte te blijven van de pilot 'Akkervogels in de Hoeksche Waard' kunt u kijken op: <http://www.rietgorsinfo.nl/Akkervogels.html>.

(Zeevogel)trektelpunt op de Tweede Maasvlakte

Gerard Ouweneel

Menigeen zal de komst van de Tweede Maasvlakte wenkbrauwfronsend hebben waargenomen. Maar voor vogelaars is daar ook een voordeel aan verbonden. Eén blik op de kaart volstaat om vast te stellen dat het verste punt van die Tweede Maasvlakte sublieme mogelijkheden kan bieden voor het doen van zeetrek. Dat is uiteraard de vogeltelgroep Maasvlakte ook niet ontgaan. Deze heeft zich gewend tot het Rotterdamse Havenbedrijf met het verzoek op die punt een beschutte plek voor zeetrekters te installeren. Dat gaat gebeuren. Over de aard van de locatie en de plek vindt overleg plaats tussen de telgroep Maasvlakte en het Havenbedrijf. Het is de bedoeling dat het bouwsel komt te staan in de buurt van de laatste parkeerplaats, het dichtste bij de Nieuwe Waterweg en dat realisatie in de loop van 2012 zal plaatsvinden. In de loop van 2013 wordt de rondweg over de Tweede Maasvlakte geopend. De plek langs de zuidelijke oever van de ingang van de Nieuwe Waterweg zal overigens onbereikbaar worden.

Met *Delta Safari* vanuit Stellendam de zee op

Gerard Ouweneel

Zou u graag eens voor zeezoogdieren en/of zeevogels een dag de zee opgaan, open dan www.deltasafari.nl. De organisatie Delta Safari begon vorig jaar met het houden van dagtochten de Noordzee op en voor de kust van Zuidwest-Nederland vanuit Stellendam, een plaats die op aangename afstand ligt van de Hoeksche Waard.

Schrijver ging vorig najaar een dag mee met Delta Safari. Die tocht leverde veel Bruinvissen op, drie soorten jagers en nog een rijtje fijne soorten. De website stelt voor dit jaar een hele rij tochten in het vooruitzicht.

Hoekschewaardse broedvogels in 2011

Frank van Gessele

Hoeksche Waard

In 2011 zijn weer gegevens verzameld van broedvogelinventarisaties van een groot aantal gebieden in de Hoeksche Waard (*tabel E1*). Buiten deze reguliere inventarisaties werden aanvullende broedgevallen gemeld van o.m. roofvogels (MMol), diverse schaarse soorten w.o. IJsvogel, uilen (JVerk), zwaluwen (JPvBen) en overige soorten (GLO, DvHou, MKor, MBen, RStru). Tenslotte werden nog aanvullende gegevens gebruikt van Waarneming.NL.

Voor de verantwoording gelieve u *tabel 1* te raadplegen.

In deze samenvatting zijn behalve de Hoeksche Waard, ook begrepen het eiland Tiengemeten en de broedlocatie van de Slechtvalk nabij de Haringvlietbrug. De Ventjagersplaten worden separaat vermeld.

Voor gedetailleerde informatie over de afzonderlijke broedvogelinventarisaties wordt verwezen naar de diverse rapportages.

De hier gepubliceerde soorten en aantallen zijn dus een weergave van de resultaten in de geïnventariseerde gebieden en niet van een integrale broedvogelinventarisatie.

De aangeleverde gegevens bieden voldoende basis om een goede kwalitatieve indruk te geven van de Hoekschewaardse broedvogels van het afgelopen jaar.

Over de kwantiteit kunnen geen betrouwbare uitspraken worden gedaan. Het moge duidelijk zijn dat de gegeven aantallen minder nauwkeurig worden naarmate de soort algemener wordt. De voornaamste reden hiervoor is dat de zeldzame en schaarse soorten relatief meer aandacht genieten dan de algemene soorten.

Er zijn in de Hoeksche Waard incl. het eiland Tiengemeten **117 soorten** (zekere en waarschijnlijke) broedvogels vastgesteld; dit betekent een nieuw record t.o.v. 2008, toen 115 soorten broedvogels werden vastgesteld; **36 soorten**, welke in 2011 in de Hoeksche Waard hebben gebroed, komen voor op de Rode Lijst (2004).

Eén soort, de Bonte Vliegenvanger (Schuringse Haven) heeft mogelijk gebroed.

In 2010 werden nog 111 soorten vastgesteld. Soorten welke in 2011 broedden en in 2010 niet, zijn Kolgans, Zwaangans, Kwartelkoning, Steltkluut, Strandplevier, Watersnip en Dwergstern. De Kleine Mantelmeeuw, nieuwe broedvogelsoort in 2010 werd in 2011 niet opnieuw als broedvogel vastgesteld.

Het aantal broedvogelsoorten hangt uiteraard sterk samen met de mate en intensiteit waarin de Hoeksche Waard in een bepaald jaar is geïnventariseerd en de kwaliteit van de onderzochte gebieden. In 2008 (115 soorten) werden bijvoorbeeld, in tegenstelling tot 2009 en 2010, de Oeverlanden en het eiland Tiengemeten integraal op broedvogels onderzocht. In 2011 werd behalve de jaarlijks geïnventariseerde gebieden (Groot Koninkrijk, Groote Gat, Korendijkse Slikken, Buitenzomerlanden) o.m. het Oudeland van Strijen integraal geïnventariseerd en een groot aantal terreinen van het Vlietproject.

De grote diversiteit aan broedvogels in de Hoeksche Waard moge blijken uit de top 6 van de meest soortenrijke gebieden in 2011; door de verschillen in aard en grootte zijn ze overigens kwalitatief niet met elkaar vergelijkbaar:

1. Groote Gat 70 soorten
2. Korendijkse Slikken 63 soorten
3. Oudeland van Strijen 63 soorten
4. Groot Koninkrijk 62 soorten
5. Geertruida Agatha polder 58 soorten
6. Buitenzomerlanden 53 soorten

Hieronder volgt een overzicht van de meest schaarse, zeldzame en opmerkelijke soorten broedvogels van 2011. Meer gedetailleerde informatie is te vinden in *tabel E1*.

Dodaarzen kwamen tot broeden in het Groote Gat (4 paar) en in Puttershoek (1 paar). Er werden 48 broedparen van de **Blauwe Reiger** gemeld. Het ging om de kolonie in het Groote Gat (24 nesten) en in Strijen (23 nesten); ook werd nog 1 nest gemeld in de G. Agathapolder. Een paartje **Ooievaar** was korte tijd aanwezig in Puttershoek maar was al weer snel verdwenen.

Van de **Kolgans** werd 2 paar vastgesteld in het Oudeland van Strijen. Het aantal broedende **Brandganzen** verdubbelde t.o.v. 2010. Hiervoor was hoofdzakelijk de Korendijkse Slikken verantwoordelijk (475 paar tegenover 236 paar in 2010). Voorts kwamen nog enkele paren tot broeden in het Oudeland van Strijen (6 paar) en in de Geertruida Agathapolder (2 paar). Van de **Wintertaling** werden 8 territoria vastgesteld : polder De Mijl 7 paar en Oudeland van Strijen 1 paar. De **Zomertaling** broedde met 4 paar; in de Korendijkse Slikken, polder de Mijl, Geertruida Agathapolder en het Oudeland van Strijen huisden elk 1 paar. De **Tafeleend**, zeldzaam als broedvogel in de Hoeksche Waard, was wederom present in het Groote Gat (1 paar). De **Middelste Zaagbek**, ook bepaald geen algemene broedvogel, was weer aanwezig op de Korendijkse Slikken (4 paar). Opmerkelijk was het eerste uitgevlogen jong van de **Slechtvalk** op het eiland. Deze vloog uit in polder Nieuw Bonaventura. Ook werden weer territoria vastgesteld nabij de Haringvlietbrug en bij Nieuw-Beijerland; deze broedpogingen bleven overigens zonder succes. Van de **Patrijs** werd min. 10 paar gemeld. De **Kwartel** broedde met 13 paar, waarvan 8 in oost en 5 in west. **Waterrallen** werden vastgesteld in Groot Koninkrijk (5 paar) en in het Groote Gat (1 paar). **Kwartelkoningen** (6 paar) werden gemeld uit het oosten van de Waard waarvan 3 paar in de polder Nieuw-Bonaventura. Het enige territorium van de **Steltkluit** werd vastgesteld op Tiengemeten. **Kluten** broedden in 2011 met maar liefst 228 paar. De Oosterse Bekade Gorzen en de Oeverlanden Hollands Diep waren voor het merendeel hiervan verantwoordelijk.

Kleine Plevieren broedden verspreid met in totaal 24 paar. Van de **Bontbekplevier** werd een broedpaar vastgesteld op de Oosterse Bekade Gorzen. Hier kwam ook de **Strandplevier** weer tot broeden, voor het eerst sinds 1976, toen het laatste broedgeval werd vastgesteld in het Groote Gat. Een broedgeval van de **Watersnip** werd door SBB gemeld van het Oudeland van Strijen-zuid. Het accent bij de **Grutto's** lag op het Oudeland van Strijen, waar 2/3 deel van de 154 gemelde paren broedde. De **Zwartkopmeeuw** is sinds 2008 broedvogel in de Hoeksche Waard. Dit jaar broedde 2 paartjes in de Oeverlanden Hollands Diep. Ook de **Kokmeeuw** was hier present met 320 paar. **Visdiefjes** broedden met 79 paar. De zuidrand met de Oosterse Bekade Gorzen en de Oeverlanden waren verantwoordelijk voor 70 paar. Een paartje van de zeldzame **Dwergstern** broedde op de Oosterse Bekade Gorzen. Van de in zwaar weer verkerende **Zomertortel** werden verspreid 4 territoria gemeld (Heinenoord, Groote Gat, Blankertse griend en Strijensas). De **Kerkuil** bleek de talrijkste uilensoort (14 paar). Van de **Bosuil** werd slechts 1 territorium gemeld (Oud-Beijerland). Ondanks de 2^e stevige winter op rij bleef de stand van de **IJsvogel** stabiel (8 paar) t.o.v. 2010 (7 paar). In 2008 broedde nog minimaal 21 paar IJsvogels. **Groene Spechten** (3 paar) werden gemeld van Groot Koninkrijk, het Groote Gat en de Buitenzomerlanden. **Veldleeuweriken** broeden vooral nog in de grote graslandgebieden. Het Oudeland (55 paar) en de Korendijkse Slikken (35 paar) waren samen verantwoordelijk voor 90 van de 96 paar. Het aantal **Oeverzwaluwen** steeg in 2011 tot recordhoogte: 1201 nesten. De Oeverlanden (759 nesten) en de Oosterse Bekade Gorzen (282 nesten) waren verantwoordelijk voor het leeuwendeel. Van de **Boompieper**, broedvogel sinds 2010, werd in 2011 2 territoria vastgesteld (Esscheplaat, Raepshille). **Nachtegalen** (2 paar) kwamen tot broeden in de Buitenzomerlanden en in Groot Koninkrijk. De **Roodborsttapuit** (20 paar) handhaafde zich op het niveau van 2010. Behalve de 16 broedparen uit de omgeving van Strijen en 3 paar uit het Nieuwe Poldertje (Puttershoek), werd net als vorig jaar een broedpaar gemeld van het Groote Gat. De **Cettisøzanger** (23 paar) bleef eveneens ongeveer stabiel vergeleken met 2010; vooral Groot Koninkrijk (11 paar) en de Korendijkse Slikken (10 paar) blijken goede gebieden voor de soort. **Sprinkhaanzangers** (35 paar) broedden op de Korendijkse Slikken (11 paar), het Oudeland (10 paar), langs de Oude Maas (13 paar) en in het Kleine Gat. Van de **Snor** werden 10 paar vastgesteld, waarvan 5 paar in Groot Koninkrijk. Ook de **Rietzanger** verdient een plaats in dit overzicht. Van de soort werden maar liefst 537 (!) territoria vastgesteld. **Spotvogels** (4 paar) werden mondjesmaat verspreid over het eiland vastgesteld. De **Braamsluiper** (1 paar) kwam alleen op de Korendijkse Slikken tot broeden. Her en der wordt de soort

wel als doortrekker gemeld maar is het meestal geen blijvertje. **Grauwe Vliegenvangers** broedden op de Esscheplaat (2 paar) en in het Grootte Gat (1 paar).

Een zingende **Bonte Vliegenvanger** werd gehoord langs de Schuringse haven. Van broeden kon, net als vorig jaar, geen bevestiging worden verkregen. Broedende **Baardmannetjes** werden vastgesteld in het bolwerk van deze soort: Groot Koninkrijk (4 paar) en op de Korendijkse Slikken (2 paar).

Matkoppen broedden voornamelijk nog langs de Oude Maas (14 paar) en elders (3 paar). De **Boomklever** was met 1 paar aanwezig op de Esscheplaat. **Wielewalen** (2 paar) werden gemeld van de Esscheplaat en de Westerse Bekade Gorzen. Max. 5 **Halsbandparkieten** waren tenslotte de gehele zomer aanwezig in Puttershoek, zonder dat broeden kon worden aangetoond.

Meerjarenoverzicht

Op de over-all broedvogellijst (*tabel E2*) prijken thans 141 soorten, welke broedvogel zijn, of ooit zijn geweest. De onderverdeling naar status* is per 31.12.2011 als volgt:

Broedvogel	102 soorten
Onregelmatige broedvogel	19 soorten
Incidentele broedvogel	10 soorten
Voormalige broedvogel	10 soorten

- voor begripsaanduiding wordt verwezen naar *tabel E3*

Ventjagersplaten

Van de Ventjagersplaten werden weer de voorlopige resultaten van de kustbroedvogels ontvangen van Rijkswaterstaat Waterdienst (*tabel E5*). Voorts werden gegevens ontvangen van Mark Hoekstein en Rob Strucker.

Er werden, inclusief de kustbroedvogels, **13** min of meer bijzondere soorten gemeld. Zeven soorten broedden in 2011 uitsluitend op de Ventjagersplaten : **Aalscholver, Kleine Zilverreiger, Lepelaar, Kleine Mantelmeeuw, Zilvermeeuw, Geelpootmeeuw en Grote Mantelmeeuw** (*tabel E4*).

Spectaculair was het uitvliegen van een zuivere pul van de Geelpootmeeuw op het eiland Lebret, een primeur voor Nederland en dat binnen Hoekschewaardse grenzen (In Vogelucht nr. 25, okt. 2011).

In totaal herbergden Hoeksche Waard , Tiengemeten en de Ventjagersplaten in 2011 samen dus 124 soorten broedvogels.

Alle waarnemers worden weer van harte bedankt voor het ter beschikking stellen van de broedvogelgegevens.

Bijlagen

Tabellen:

E1. Broedvogels Hoeksche Waard in 2011

E2. Meerjarenoverzicht broedvogels Hoeksche Waard (<1999-2011)

E3. Verklaring begrippen

E4. Criteria Rode Lijst

E5. Meerjarenoverzicht kustbroedvogels/speciale soorten Noordelijke Ventjagersplaten (1983-2011)

De broedvogels van De Buitenzomerlanden 2011

Sjoerd Reinstra

Inleiding

Het jaar 2011 was voor de afdeling Noord van de vogelwerkgroep van het Hoekschevaards Landschap een bijzonder jaar. Een jaar met een jubileum. Het is het tiende achtereenvolgende jaar dat de broedvogels in de Buitenzomerlanden zijn geïventariseerd. Eigenlijk het elfde jaar, maar de telling in het proefjaar 2001 was niet volledig en nog niet aangemeld bij Sovon.

Tien jaar vogelonderzoek vraagt om een overzichtsverslag. In de loop van het voorjaar van 2012 zal een dergelijk verslag verschijnen. Tegelijkertijd betekent dit dat het verslag van 2010 beknopter is dan gebruikelijk. Voor meer achtergrondinformatie, zoals een uitgebreide gebiedsbeschrijving, wordt verwezen naar het nog te verschijnen verslag over de jaren 2002-2011.

Het inventarisatiegebied

Het onderzoeksgebied De Buitenzomerlanden ligt aan de noordrand van de Hoeksche Waard langs de Oude Maas. Het is een afwisselend terrein met jong bos, ruigten en kleine rietveldjes aan weerszijden van de Heinenoordtunnel. De oppervlakte is $\pm 50 \text{ ha}^1$.

Teldata (zie ook: tabel 1)

Van maart tot en met juni 2011 vonden tien terrein-bezoeken plaats. Meestal waren dit (vroeg) ochtend- tellingen. Tweemaal werd ϕ avonds geteld. Gedwongen door de weersomstandigheden vielen deze beide avonden direct na elkaar in mei.

Om de aanwezigheid van uilen vast te stellen werden op 3 maart en 13 april extra avondrondes gehouden.

Op 3 maart zonder resultaat. Op de tweede avond in april reageerden zowel ransuil (1x), als bosuil (2x).

De weersomstandigheden (zie ook: tabel 1)

December 2010 was in ruim veertig jaar niet zo koud geweest. De gemiddelde temperatuur was in de Bilt -1,1 graden tegen 4,0 graden normaal. Vrijwel de hele maand was de bodem bedekt met sneeuw.

De eerste drie maanden van 2011 daarentegen waren zeer zacht. De lente was extreem zacht, recorddroog en zeer zonnig. De zomer was uitzonderlijk nat en somber. (zie: fig. 1) Tijdens de inventarisaties was het weer over het algemeen goed. Eind mei en juni gaf meer dan ooit overlast van muggen. De oorzaak lag waarschijnlijk in het warme weer en weinig wind in de vroege ochtenduren.

De tabel hieronder toont teldata en weersomstandigheden tijdens de tellingen van 2011.

Figuur 1: Het temperatuurverloop in 2011 (afwijking van het gemiddelde)
Bron: KNMI

Tabel 1 Overzicht van teldata en weersomstandigheden in de Buitenzomerlanden 2011

Telling	Datum	Tijd		Weersomstandigheden
		Begin	Eind	
				maart: zeer droog, zonnig; april: zeer zacht, zonnig, droog; mei: warm, droog, zonnig; juni: aan de warme kant, nat.
1	6 mrt	8.15 u.	10.30 u.	zon; half/geheel bewolkt; droog, wind NO 3/4; temp. 3-5°C.
2	19 mrt	7.30 u.	9.30 u.	mistig, later half bew. zonnig; droog; wind NO 2; temp. 3-4°C
3	2 april	6.15 u.	8.00 u.	onbewolkt, helder; dauw; wind Z 2; temp. 10/9°C.
4	16 april	5.50 u.	8.30 u.	zwaar bewolkt; droog; wind ZW 0/2; temp. 7-9°C.
5	30 april	5.15 u.	7.55 u.	licht/half bewolkt; droog; wind NO 2/3; temp. 12-11°C.
6	11 mei	20.00 u.	22.05 u.	zonnig, half bewolkt, droog; wind W 1/2; temp. 18-15°C.
7	22 mei	20.30 u.	22.35 u.	half bew.; droog; harde wind: W 4/5; temp. 15-13°C; muggen!
8	3 juni	4.30 u.	7.15 u.	onbewolkt, droog; wind NO 2/3; temp. 14-15°C; muggen!
9	14 juni	4.30 u.	7.15 u.	half bewolkt, droog; wind ZW 1/2; temp. 10-11°C; muggen!
10	26 juni	6.00 u.	8.50 u.	(half) bewolkt, droog; wind: ZW 2/3; temp. 16-17°C.

¹ Volgens een recente opgave van Sovon zou de oppervlakte van de Buitenzomerlanden 50 ha. bedragen (bron: Google Maps?). In alle vorige verslagen werd nog uitgegaan van 30 ha. (eigen meting). Vanaf 2011 wordt 50 ha. aangehouden. Naast mogelijke meetfouten komt dit ook omdat Sovon het complete tunnelgebied en meer wateroppervlak meetelt.

De inventarisatieresultaten

De vaststelling van het aantal territoria binnen de BMP-plot² vond plaats volgens de landelijke richtlijnen van SOVON³. Voor het eerst werd bij de verwerking van de telgegevens gebruik gemaakt van de zgn. autoclustering. Hierbij wordt het aantal territoria met behulp van de computer online vastgesteld. Dit spaart veel tijd, maar zorgt ook voor meer afstand tot de buitenervaringen. Onderstaande tabel geeft het eindresultaat van de broedvogelinventarisatie in 2011 weer. Tevens zijn de totalen van 2002 t/m 2010 vermeld.

De getallen geven het aantal actieve territoria aan, dus niet per definitie het werkelijke aantal vogels dat broedt. Voor het eerst sinds jaren konden er geen nieuwe soorten worden toegevoegd.

Tabel 2 Broedvogels (aantal territoria) Buitenzomerlanden 2002-2011

aw. = wel aanwezig, maar niet geteld.

jaar		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
nr.	soort										
1	Fuut					1			1	1	
2	Blauwe reiger						1		1		
3	Knobbelzwaan							1		1	
4	Grauwe gans	1	1		2	2	4	3	3	2	2
5	Canadese gans				1	1	1	1	1	1	1
6	Nijlgans	1		1	1	1	1	1	1	1	1
7	Bergeend	1	3	1	1		1		1	1	1
8	Krakeend	7	7	5	5	8	6	9	4	7	4
9	Wilde eend	10	17	8	10	15	19	17	10	8	8
10	Slobeend		1			1					
11	Kuifeend	2	2	6	3	2	4	6	5	5	9
12	Bruine kiekendief					1					
13	Havik	1		1	1	1		1	1		
14	Sperwer	1		1				1		1	1
15	Buizerd	2	1	1	1	2		1	1	1	1
16	Torenavalk	1	1	1			1	1	1		1
17	Patrijs		1								
18	Fazant	8	9	11	9	10	7	11	10	8	12
19	Waterhoen	1		3	2	1	2		2	2	2
20	Meerkoet	10	11	7	8	7	10	5	4	6	4
21	Scholekster		1	1	1		1	1	1	1	1
22	Kleine plevier	2	1	1							
23	Stadsduif	aw.	aw.	aw.	11	22	12			13	5
24	Holenduif	2	2	1			1	2	2	1	2
25	Houtduif	15	13	9	14	10	15	12	14	8	8
26	Turkse tortel					1		1			
27	Zomertortel		1	2			1	1		1	
28	Koekoek	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1
29	Bosuil	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2
30	Ransuil	2	1	1	1		1	1			1
31	IJsvogel	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1
32	Groene specht		1	1	1	1	2	2	1	1	1
33	Grote bonte specht	5	6	5	6	6	5	6	5	5	5
34	Witte kwikstaart	1	1	1	2	1	2	1	1		1
35	Winterkoning	39	42	42	36	34	55	52	48	43	53
36	Heggenmus	7	9	10	7	7	9	8	7	9	9
37	Roodborst	17	21	13	15	19	26	18	14	18	19
38	Nachtegaal				3	2	2	3		1	1
39	Blauwborst	1	3	4	2	4	3	1	2		1
40	Gekr. roodstaart	2		1		1		1	1	1	
41	Merel	31	32	26	27	32	38	38	32	37	41
42	Zanglijster	10	11	9	12	10	15	20	19	14	15

² BMP = Broedvogel Monitoring Project van SOVON (Stichting Ornithologisch Vogelonderzoek Nederland). SOVON verzamelt en beheert gegevens van de vogelstand in Nederland.

³ Volgens de Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek (van Dijk A.J. & Boele A. 2011 SOVON, Nijmegen).

43	Grote lijster	2	1				1		1	1	2
44	Cetti's zanger									1	1
45	Rietzanger									1	
46	Bosrietzanger	7	10	10	8	12	8	9	13	13	14
jaar											
nr.	soort	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
47	Kleine karekiet	13	12	7	10	10	9	10	10	20	12
48	Braamsluiper						1				
49	Grasmus	7	3	11	11	12	9	10	14	12	13
50	Tuinfluit	9	12	12	12	10	9	11	12	10	12
51	Zwartkop	20	24	23	21	29	39	35	38	39	51
52	Tjiftjaf	18	24	21	18	14	25	21	25	25	29
53	Fitis	11	13	12	13	13	12	11	9	13	17
54	Staatmees	3	3	3	3	5	4	3	2	3	2
55	Matkop	7	6	5	4	4	4	5	3	4	5
56	Pimpelmees	13	12	9	9	14	8	9	5	8	15
57	Koolmees	11	14	11	12	10	13	18	19	17	19
58	Boomkruiper	4	3	3	5	5	6	4	4	4	6
59	Gaai	5	4	5	3	4	4	3	3	3	5
60	Ekster	3	2	3	4	4	3	3	3	3	1
61	Zwarte kraai	4	4	5	5	4	4	4	3	4	5
62	Spreeuw	3	3	2	1	2	1	1			
63	Vink	6	8	7	10	10	13	9	9	8	9
64	Groenling			1	1		1	2		4	5
65	Putter						1	2	1	1	2
66	Kneu							1		1	2
67	Rietgors	2	4	2	2	1	2	2	1	2	1
tot. aantal soorten		48	48	50	48	49	53	54	50	54	53
tot. aantal territoria		332	365	330	338	369	425	402	371	398	442

Het onderzoeksjaar in cijfers

Na het magere jaar 2009 zette ook in het afgelopen jaar de toename van het aantal territoria in de Buitenzomerlanden door. Met totaal 442 (mogelijk) broedende vogels realiseerde 2011 het hoogste totaal van de afgelopen tien jaar. Het aantal soorten was met 53 ongeveer gelijk aan de beste jaren. Blijkbaar hebben de laatste twee koudere winters weinig invloed op de vogelstand gehad.

Zelfs wintergevoelige soorten zoals de ijsvogel en winterkoning wisten zich uitstekend te handhaven. De ijsvogel heeft langs de Oude Maas het voordeel dat deze rivier eigenlijk altijd wel ijsvrij blijft. Elders in de Hoeksche Waard liep de stand van deze kleurrijke viseter wel flink terug. Bijzonder was dat de winterkoning in 2011 in de BMP-plot zelfs toenam, met meer dan 20% ten opzichte het jaar daarvoor.

De kuifeend ging van 5 naar 9 paar⁴, de fazant van 8 naar 12 en de merel van 37 naar 41 paar. De zwartkop kende de spectaculairste groei: van 39 naar 51 territoria.

De stadsduiven bij de ingang van de langzaamverkeertunnel waren vorig jaar plotseling weer massaal terug, maar zijn nu met 5 paar weer duidelijk op hun retour. Verder scoren de eenden, met uitzondering van de kuifeend, steeds slechter. Wilde eend en krakeend kwamen in 2011 niet veel verder dan de helft van het aantal territoria in eerdere jaren.

De kleine karekiet tenslotte wist de uitschieter van 2010 (20 territoria!) niet te herhalen en zakte terug naar het gebruikelijke niveau.

De groenling broedt sinds 2007 in de Buitenzomerlanden. Met de huidige vijf paar lijkt deze soort zich definitief te hebben gevestigd.

Het ringen van de torenvalken
(Foto: S.U. Reinstra)

⁴ Volgens de Sovon-normen zouden er in 2011 negen territoria van de kuifeend zijn vastgesteld. De vraag is in hoeverre dit de werkelijkheid benadert. Mogelijk broedt het overgrote deel elders in de omgeving. Het aantal waarnemingen van ouders met jongen is vrijwel nihil (een maal in 2006!). Natuurlijk kunnen kuifeenden zeer verborgen nestelen en broeden ze ook laat in het seizoen. Maar dan nog lijkt het aantal territoria in 2011 wel erg hoog!

Het onderzoeksgebied is voor roofvogels blijkbaar een prima leefgebied. In 2011 konden territoria van torenvalk, sperwer en buizerd worden genoteerd. De havik broedt in de buurt.

De torenvalk nam na een jaar afwezigheid de nieuwe kast aan de tunnelwand in bezit. Eind juni konden twee gezonde jongen⁵ worden geringd (zie foto), waarvan er een later in het seizoen werd teruggemeld van luchthaven Schiphol⁶.

Losse waarnemingen

Hieronder een overzicht van de waargenomen niet-broedvogels:

Tabel 2 Overige waarnemingen BMP Buitenzomerlanden in 2011

Telling nummer =>		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nr.	Soort / Datum	6-3	19/3	2/4	16/4	30/4	11/5	22/5	3/6	14/6	26/6
1	Fuut										x
2	Aalscholver	v	v		v				v	v	v
3	Blauwe reiger	x		x	x	x	x	x	x 4 ex	x	x
4	Ooievaar	v									
5	Lepelaar			v	v			v 2 ex		v 2 ex	v
6	Brandgans		v								
7	Grauwe gans										63 riv
8	Canadese gans										20 riv
9	Slobeend										
10	Bruine kiekendief			v				v			v
12	Sperwer										
13	Kluut							v			
14	Havik										x1
15	Kievit		v								
16	Wulp		v					v			
17	Kokmeeuw								x	v	
18	Kleine mantelmeeuw			v	v		v	v	v	v	
19	Zilvermeeuw		v						v		
20	Visdief									v	x
22	Turkse tortel									x	
23	Ransuil										
24	Gierzwaluw							v	v	v	v
25	Boerenzwaluw						x				
26	Kramsvogel		x								
27	Koperwiek		x 3 ex	x 3 ex							
28	Goudhaan		x								
29	Kauw	x					x 25 ex			x	
30	Spreeuw	x									
31	Sijs	x 25 ex									
32	Haan				x	x				x	

x = in het gebied aanwezig (aan de grond of gebiedsgebonden overvliegend)

v = overvliegend v = paar

⁵ Een derde jong had een afwijking (zgn. spreidpoten) en heeft het niet gehaald.

⁶ De vogel werd op 22 juni geringd door Martin Mollet en teruggevangen op 7 augustus 2011. Om veiligheidsredenen is deze vogel weer losgelaten in Zaltbommel (Gelderland).

Overige diersoorten

Tijdens de vogelinventarisatie worden regelmatig ook andere dieren waargenomen. Onderstaande tabel geeft daarvan een overzicht.

Tabel 3 Waarnemingen overige diersoorten BMP Buitenzomerlanden in 2011

Andere dieren		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nr.	Soort / Datum	6/3	19/3	2/4	16/4	30/4	11/5	22/5	3/6	14/6	26/6
1	Konijn volwassen			1	1		2	5	7	1	
2	Konijn juveniel								1		
3	Haas	1					1	2			2
4	Kat				1						

Vergeleken met 2010 was het aantal zoogdieren dat zich liet zien buitengewoon laag. In 2010 werden nog 51 konijnen (in 10 tellingen) gezien. Het jaar 2011 kwam slechts tot 18 waarnemingen in eenzelfde aantal telrondes. Voor de haas gold hetzelfde: 30 in 2010 tegen 6 in 2011. Het gaat met beide soorten dus niet goed in de Buitenzomerlanden.

Tot slot

De volgende personen hebben in 2011 een bijdrage geleverd aan de inventarisaties: Joke Boerlage, Rianne Herrebout, Monique Lecluijze, Jaap Jan Leeuwenburgh, Els Marijs, Martin Mollet, Henk van Noordwijk, Sjoerd Reinstra, Eef van der Sluis, Freek Sturru en Jan Uljee. Allen dank voor jullie inzet. Daarnaast liep enkele malen een aantal jeugdige gasten mee.

Verslag Vogelwerkgroepvergadering Hoeksche Waards Landschap 27 oktober 2011

Janus Verkerk

Mededelingen:

- Peter de Barse is afwezig. Janus leidt de vergadering.
- In Vogelvlucht nr. 25 (een jubileumnummer!) is vandaag naar iedereen gemaaild. Voor de coördinatoren is er een gedrukt exemplaar beschikbaar.
- De telformulieren voor de roofvogeltelling 2012 worden in de pauze uitgereikt aan de tellers.
- Rob Burgmans is verhuisd. Zijn telgebieden 4314/4324-15 zijn vacant. Bas Pols neemt ze over.
- Gerard Ouweneel schreef een nieuw boek: 'Voor vogels de wereld rond' Aanbevolen.
- Het rapport Huiszwaluwen/oeverswaluwen 2011 van Peter van Bennekom is af. Voor allen is een gedrukt exemplaar beschikbaar. Zie verder punt 2.
- Janus is dit voorjaar uit het HWL-bestuur gegaan. Dick van Houwelingen is zijn vervanger voor de post 'biologisch onderzoek'
- Arie en Leen van der Linden zijn een telling gestart van trekkende purperreigers in de Hoeksche Waard (Groot Koninkrijk). Er was een topavond met 138 stuks.
- Er is een nieuwe werkgroep binnen het HWL: de werkgroep 'Aquatisch onderzoek' Coördinator is Theo Schuurmans. Hoofddoel is voorlopig: een bijdrage leveren aan de 'Visatlas van Zuid-Holland'
- Frank van Gessele vraagt aan een ieder de broedvogelresultaten van 2011 naar hem op te sturen.

1. Broedvogels van het 'Grote Gat'

Rob ter Horst verzorgt een interessante presentatie over 30 jaar broedvogels tellen in het 'Grote Gat' (Zuid-Beijerland). Samen met Lodewijk Ouwens is zo vanaf 1982 (BMP sinds 1984) een respectabele hoeveelheid gegevens vastgelegd. Totaal werden in die jaren 88 soorten broedend aangetroffen, waarvan 44 regelmatig. Rietvogels, watervogels en akker- en weidevogels hebben de overhand.

2. Enkele volgsoorten in 2011

- Huiszwaluw: De stand is stabiel met in 2011 totaal 1344 nesten (2010: 1328).
- Oeverswaluw: Totaal 1192 broedparen, een nieuw record. Enkele andere aantallen: APL: 759 ! (1^e telling: 424); O.Bek.Gorzen: 282; Kuipersveer: 53; Spui: 73.
- Kerkuil: Zeker 12 broedparen. Op 4 locaties mogelijk een broedgeval. Stand 2011 dus 12-16 paar.
- IJsvogel: In dit jaar totaal 8 paar. Was in 2009 ooit 24paar! Twee strenge winters eisten hun tol.

3. Onderzoek HWL-terreinen

De afgelopen 2 jaar zijn in totaal 45 terreinen die door het HWL worden beheerd, onderzocht op broedvogels. De resultaten zijn beschreven in een rapport, dat tijdens de vergadering ter inzage lag.

4. Slechtvalken in de Hoeksche Waard

Martin Mollet vertelt aan de hand van fraaie beelden over de lotgevallen van de Slechtvalk in de Hoeksche Waard. Op 16 maart 2003 broedde er voor het eerst een Slechtvalkenpaartje met succes op een hoogspanningsmast in de omgeving van Maasdam.

5. Rondvraag

- Kees van Leenen informeert of er iets gedaan kan worden aan het te vroeg omploegen van akkerranden die zijn ingezaaid t.b.v. de natuur. Janus antwoordt dat er in de Hoeksche Waard verschillende projecten met akkerranden lopen en dat het HWL deze op de voet volgt. Er zijn proeflocaties die heel de winter blijven staan. Ook worden de randen geïnventariseerd op vogels.
- Hans Westerlaken, beheerder van het HWL-waarneming.nl, zou graag zien dat de leden van de VWG meer eigen waarnemingen op deze site plaatsen.

Vogellezingen

Na de pauze zijn er twee lezingen over vogels buiten Nederland. Natascha Goemeare verhaalt van de vogels in het Krugerpark in Zuid-Afrika, waar zij een 'tweede huisje' heeft. Hans Westerlaken doet verslag van een enerverende vogelreis naar Irian Jaya. Hij toont o.a. een filmopname van nog maar weinig waargenomen paradijsvogelsoort.